

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Bakalářská práce

2024

Alan Pastuščak

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

**Strategické postavení Východní Haliče v rámci
Západoukrajinské republiky**

Bakalářská práce

Autor práce: Alan Pastuščak

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Jan Šír, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3.1.2024

Alan Pastuščak

Bibliografický záznam

PASTUŠČAK, Alan. *Strategické postavení Východní Haliče v rámci Západoukrajinské republiky*. Praha, 2024. 54 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jan Šír, Ph.D.

Rozsah práce: 111 764 znaků včetně mezer

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na dílčí epizodu mezinárodních a diplomatických vztahů jednoho z krátce existujících nástupnických států Rakouska Uherska – Západoukrajinské republiky. Když na podzim roku 1918 vypukla válečná konfrontace mezi Polskem a Západoukrajinskou republikou o to, která strana bude mít trvalý nárok na Východní Halič, vyvinula Francie a Velká Británie opakované úsilí o urovnání sporů mezi těmito dvěma státy, nicméně k zachování suverenity Západoukrajinské republiky nakonec nedošlo. Cílem práce je určit důvody, proč Západoukrajinská republika jako geopolitické těleso nezískala dostatečnou zahraniční podporu pro zajištění své existence a nezávislosti v boji s Polskem. Pro výzkumné účely práce bylo použito kombinace několika historiografických metodologických postupů, jako je přímá, nepřímá, či progresivní. Účelem tohoto postupu je přehledné chronologické líčení klíčových událostí, jako jsou diplomatické mise, jednání delegací, či práce komisí vyhotovujících stěžejní dokumenty. Práce dospěla k závěru, že se Západoukrajinská republika zhroutila především z důvodu zarputilosti ze strany jejích politiků, konkrétně v případě rozhodnutí o nepřijetí Barthélemyho demarkační linie. Poté, co posílené polské ozbrojené síly převzaly iniciativu na bojišti, vyjednávací postavení druhé strany bylo výrazně oslabeno. Západním spojencům nakonec nezbylo nic jiného, nežli pod tíhou okolností schválit polskou okupaci Východní Haliče. Spojenci poté přišli o faktický vliv nad regionem, jehož status byl zpečetěn v rámci Říšského míru po polsko-sovětské válce v roce 1921.

Abstract

This bachelor's thesis focuses on a partial episode of international and diplomatic relations of one of the short-lived successor states of Austria-Hungary - the West Ukrainian Republic. When, in the fall of 1918, war broke out between Poland and the West Ukrainian Republic over which side would have a permanent claim to Eastern Galicia, France and Great Britain made repeated efforts to settle the disputes between the two states, but in the end the sovereignty of the West Ukrainian Republic was not preserved. The aim of the thesis is to determine the reasons why the West Ukrainian Republic as a geopolitical entity did not receive sufficient foreign support to ensure its existence and independence in the fight against Poland. For the research purposes of the work, a combination of several historiographical methodological procedures was used, such as direct, indirect, or progressive. The purpose of this procedure is a clear chronological description of key events, such as diplomatic missions, meetings of

delegations, or the work of commissions preparing key documents. The work came to the conclusion that the West Ukrainian Republic collapsed mainly because of stubbornness on the part of its politicians, specifically in the case of the decision not to accept Barthélemy's demarcation line. After the reinforced Polish armed forces took the initiative on the battlefield, the bargaining position of the other side was significantly weakened. In the end, the Western Allies had no choice but to approve the Polish occupation of Eastern Galicia under the weight of the circumstances. The Allies then lost their actual influence over the region, whose status was sealed as part of the Peace of Riga after the Polish-Soviet War in 1921.

Klíčová slova

Halič, Lvov, Ukrajina, Polsko, Paříž, diplomatická mise, etnický konflikt, válka

Keywords

Galicia, Lviv, Ukraine, Poland, Paris, diplomatic mission, ethnic dispute, war

Title

The Strategic Position of Eastern Galicia within the West Ukrainian Republic

Obsah

Úvod	8
Pramenná základna, struktura a metodologie.....	10
1. Počátky západoukrajinské státnosti v Rakousku-Uhersku	13
1.1 Institucionální úspěchy před první světovou válkou – jazyk a konfese	15
1.2 Základy politického hnutí	17
2. Ukrajinské národní hnutí a válka – v táboře Centrálních mocností	19
2.1 Brestlitevský mír a koncepce rakousko-polského vyrovnání	20
2.2 S Vídní až do konce?.....	22
3. ZUNR a formování vztahů s Trojdohodou.....	25
3.1 Mise Henryho Willaima	26
3.2 Mise Marie-Josepha Barthélemyho	28
3.3 Východní Halič ve strategii představitelů Trojdhody	31
4. Haličští Ukrajinci na Pařížské mírové konferenci	34
4.1 Vyšetřovací komise Louise Bothy	36
4.2 Navazující jednání a schválení polské okupace Východní Haliče	38
5. Mandát Společnosti národů a polsko-ukrajinské spojení proti bolševikům.....	41
5.1 Epilog – Říšský mír a uznání polského nároku na Východní Halič	43
Závěr	45
Summary.....	48
Použitá literatura.....	51

Úvod

Na začátku dvacátého století se poněkud opožděně rozvíjející ukrajinské státotvorné a národotvorné hnutí rozrostlo již do značných rozměrů. Kromě ukrajinského území, jež se nacházelo pod svrchovaností carského Ruska, začala národní obroda pomalu vstupovat do myslí „Rusinů“ také ve Východní Haliči – zdejšího etnicky nedominantního, převážně rolnického obyvatelstva, které se, až na výjimky, dlouhou dobu zajímalo především o svou ekonomickou existenci a zasazovalo za jediný relevantní politický cíl – radikální pozemkovou reformu v podmínkách agrárního přelidnění.¹ To však představovalo problém institucionálního rázu, který bylo možno časem a námahou vyřešit na půdě Říšského sněmu Rakouska-Uherska, definitivně zřízeného roku 1861. Druhá komplikace nicméně měla dalekosáhlejší kořeny a řešit její ráz prostřednictvím vyjednávání se záhy ukázalo jako takřka nespílitelná úloha – ve Východní Haliči bylo mladý ukrajinský národ konfrontován se starým, ve světě nesrovnatelně známějším a emancipovaným národem polským, jehož inteligence si město Lvov, středisko této oblasti, představovala vně polského státu pouze v těch nejhorších snech – město to bylo nikoliv jen symbolické v tom smyslu, že jej obývali dominantně právě Poláci, kteří jej po dlouhá desetiletí spravovali v rámci *Rzeczpospolity*, nýbrž také významně hospodářsky a kulturně.²

Příchod první světové války v červenci 1914 nastartoval dlouhý sled jak dramatických válečných, tak rovněž vyčerpávajících politických a diplomatických událostí, jejichž cílem bylo pro Ukrajince i Poláky vydobytí suverénního práva nad územím Východní Haliče – oba zúčastněné národy a jejich politické síly musely svému boji přizpůsobit odlišnou výchozí pozici, nicméně nasazení bylo na každé straně maximální. Při vypuknutí války většina haličských Ukrajinců vsadila na německou a rakouskou kartu – považujíc Vídeň a Berlín za „arbitry“ jejich vleklého sporu s Poláky, tlumočilo politické vedení v čele s Jevhenem Petruševyčem a Andrejem Šeptyckým otevřenou podporu válečným snahám Trojspolku, a za svého hlavního nepřítele považovalo imperialistické snahy Ruska o „rozbití“ ukrajinského živlu v Rakousko-Uherské říši podobným způsobem, jak se o to pokoušelo na pravém břehu Zbruce.³

---

¹ Viz B. Falk, „Ruthenians Versus Poles in Galicia“, *Current History (1916-1940)* 9, č. 2 (Únor 1919): 329, <https://www.jstor.org/stable/45328695> (staženo 13. ledna 2022).

² Viz Bogdan Musial, „Poland’s Ukrainian Policy, 1918-1922“, v *The Emergence of Ukraine: Self-Determination, Occupation, and War in Ukraine, 1917-1922*, ed. Wolfram Dornik a kolektiv (Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 2015), 371-372, <https://library.oapen.org/viewer/web/viewer.html?file=/bitstream/handle/20.500.12657/32934/588020.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (staženo 13. ledna 2022).

³ Borislav Chernev, „The Habsbourg Mobilisation of Ethnicity and the Ukrainian Question during the Great War“, v *Österreich-Ungarns imperiale Herausforderungen*, (Göttingen: V&R unipress GmbH, 2019), 147-148,

V té době ještě nebyla myšlenka sjednocené „Velké Ukrajiny“ ve Východní Haliči příliš rozšířená, nicméně ve chvíli německo-rakouského válečného triumfu na východní frontě a podepsání Brestlitevského míru, kterým byla odsunuta do pozadí otázka tzv. rakousko-polského vyrovnání, vypadala taktická situace pro ukrajinské národovce příznivě. Po určité době se snad mohlo zdát, že by se Východní Haliče mohla výhledově stát dokonce třetím rovnoprávným subjektem v rámci monarchie, čímž by byl polský živel efektivně eliminován, zatímco ukrajinský stát, vzešlý z poraženého carského Ruska, mohl s německou vojenskou intervencí relativně úspěšně odolávat revizionistickým snahám ruských sil obou stran v občanské válce. Tento stav však trval pouze do chvíle, kdy bylo zřejmé, že ani vítězství na východě nebude postačovat Čtyřspolku k celkovému strategickému úspěchu ve válce, ba ani k uzavření „čestného míru“ na bázi *statu quo*. Haličtí Ukrajinci nyní potřebovali urychleně zaměřit svoji zahraniční politiku na západní spojence, jakožto nového „bezpečnostního garanta“ v regionu.⁴

Politikové a diplomaté nově vzniklé Západoukrajinské národní republiky (ZUNR) ve Východní Haliči měli sice přesně stanovený, leč velmi náročný úkol – jeho první částí bylo s pomocí zemí *Entente* zprostředkovat příměří mezi válčícími stranami, čímž by se naskytl kýžený čas a prostor pro mnohostranná vyjednávání, výsledkem kterých by bylo definitivní stanovení osudu Východní Haliče. Zadruhé bylo zapotřebí dokázat představitelům Velké Británie, Francie a USA, na kterých nyní v té klíčové míře závisela budoucnost tohoto malého státu, že jeho existence je legitimní a opodstatněná, a to jak po stránce národního sebeurčení, tak také z hlediska komplexní spojenecké strategie ve východní Evropě. ZUNR se měla stát platným článkem v obranném systému proti rozpínavosti bolševického Ruska – to jest v případě, že její území nebude přiznáno Polsku.

Zatímco ukrajinská haličská armáda houževnatě a s úctyhodnými výsledky odolávala polskému náporu, posílenému stavy Hallerovy armády vyslané z Francie s primárním účelem „bojovat s bolševiky“, politická elita Ukrajinců z Haliče byla konfrontována s mírovými nabídkami a demarkačními liniemi jak z úst a per spojeneckých vojenských misí vyslaných do této oblasti, tak z nejvyšších míst na Pařížské mírové konferenci. Její konečný verdikt v této záležitosti s předáním problému nově zřizované Společnosti národů však byl relativizován – tečku za

---

https://perspectivia.net/servlets/MCRFileNodeServlet/pnet_derivate_00002013/ethnicity.pdf (staženo 13. ledna 2022)

⁴ Mychajlo Lozyns'kyj, *Halycyna v rr. 1918-1920* (Kyjiv: NBU im. Jaroslava Mudroho, 2018), 22, <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=9368> (staženo 13. ledna 2021)

teritoriální příslušností Východní Haliče nakonec učinilo polsko-ukrajinské spojení proti sovětskému Rusku, ukončené mírovou smlouvou z Rigy. Proč se však Západoukrajinské republiky nepodařilo získat dostatečnou mezinárodní podporu pro legitimizaci vlastní vlády, která by byla schválena jak spojeneckou Nejvyšší radou, tak polskou politickou reprezentací v čele s Romanem Dmowským, Ignacym Paderewským a Józefem Piłsudským? Na tuto otázku se předložená práce pokusí nalézt relevantní odpovědi.

Pramenná základna, struktura a metodologie

Zahraniční politika ZUNR a formování ucelené strategie vůči regionu Východní Haliče ze strany spojeneckých mocností nepatří mezi uceleně zpracovaná témata mezinárodních událostí následujících po skončení první světové války. Třebaže existuje poměrně uspokojivé množství knih, článků a absolventských prací věnujících se ukrajinské státnosti se zaměřením na „Velkou Ukrajinu“ – centrální radu, hetmanát či direktoriát, Východní Halič pod správou ZUNR stojí často na okraji zájmu a činnost jejich politických představitelů a úřadů je uvedena pouze stručně. V případě velkých monografií či syntéz stojí za zmínku z anglosaského prostředí především Paul R. Magocsi (*The Roots of Ukrainian Nationalism: Galicia as Ukraine's Piedmont* nebo *A History of Ukraine: The Land and Its Peoples*), Borislav Chernev (*Twilight of Empire: The Brest-Litovsk Conference and the Remaking of East-Central Europe*), Wolfram Dornik a kolektiv pod vedením Petera Lieba (*The Emergence of Ukraine: Self-Determination, Occupation, and War in Ukraine, 1917–1922*), John S. Reshetar (*The Ukrainian Revolution, 1917–1920: A Study In Nationalism*) nebo Christoph Mick (*Lemberg, Lwów, L'viv, 1914–1947: Violence and Ethnicity in a Contested City*). Z českého akademického prostředí se Východní Haličí a obecně ukrajinskému nacionalismu věnuje David Svoboda (*Jablko z oceli: zrod, vývoj a činnost ukrajinského radikálního nacionalismu v letech 1920-1939*).

Tyto práce však pro účely zvoleného tématu nepostačují – doplnění z případových studií a odborných článků rozličných zahraničních badatelů je tedy nezbytností (viz seznam použitých zdrojů). Z pochopitelných důvodů se oblast ZUNR stala doménou ukrajinského dějepisectví – ze starších analýz lze jmenovat Matvije Stachiva, Oleny Karpenko a Isydora Nahajevského, zatímco z té moderní nelze opomenout Mykolu Lytvyna (*Projekt Ukrajina: Halyčyna v ukrajins'kij revoljuciji, 1917-1921 rr.*) či případně historika Vladlena Marajeva (*Ukrajina, 1918: Chronika*). Avšak stěžejní význam mají v dané problematice stále primární zdroje – paměti politických činitelů či vojenských důstojníků (Jevhen Petruševyč, Mychajlo

Omeljanovyč-Pavlenko, Mychajlo Lozynskyj, Arnold Margolin, Stanisław Głąbiński, Bolesław Roja, Adrian C. de Wiart, Robert Lansing atd.). Tomuto tématu se v nedávné době podrobně věnovali i někteří badatelé z ukrajinského akademického prostředí (Hanna-Melanie Tyčka, Jevhen Lyzeň, Roman Tymčenko, Ihor Dackiv). Z polské historiografie lze také čerpat z dostatečně rozmanitého množství zdrojů, ve kterých je obsažena interpretace celého konfliktu z perspektivy druhé strany. Zvláště cenný zdroj informací v tomto smyslu představují dokumenty zahraničních vztahů Spojených států amerických věnující se rokování na Pařížské mírové konferenci.

Záměrem předložené bakalářské práce je ucelené líčení diplomatických a zahraničních styků Západoukrajinské republiky v letech 1918-1919 a jejich následků pro další geopolitický vývoj tohoto regionu v kontextu poválečného uspořádání. Důležitým výchozím mezníkem se stala první světová válka, kdy se ukrajinští politici snažili spolupracovat se zdánlivě úspěšnými Němci a habsburskou monarchií v závěsu s vidinou zisku cenných politických výhod a ústupků. Bude zde představen charakter polsko-ukrajinské konfrontace v tomto regionu, stejně jako jeho strategická hodnota jak v plánech Trojspolku, tak posléze Spojenců, především Velké Británie a Francie. Závěrečná kapitola pojednává o definitivním stanovení statusu Východní Haliče prostřednictvím Říšského míru z roku 1922, kdy politikové Západoukrajinské republiky již dávno pozbyli jakékoliv možnosti do celé věci zasáhnout. Úvodní kapitola se stručně zabývá státoprvním a národoprvním procesem západních Ukrajinců s příslušným kontextem. Největší pozornost je věnována diplomatické aktivitě politických představitelů Západoukrajinské republiky, především v rámci spojeneckých vojenských misí do epicentra konfliktu v regionu a samotné Pařížské mírové konference. Rámcově je zde zmíněn také průběh paralelně probíhajících vojenských operací mezi polskými a západoukrajinskými ozbrojenými silami v letech 1918-1919, ačkoliv pouze v míře nezbytně nutné pro účely této práce.

Pro účely toho výzkumu byla aplikována kombinace tří metodologických postupů – přímého, nepřímého a progresivního. Nejpoužívanější je metoda přímá, jelikož je zde snaha o popis konkrétní historické události na základě získávání historických faktů výzkumem primárních a sekundárních pramenů. Nepřímý postup se vyskytuje v některých dílčích pasážích, pro jejichž argumentaci neexistuje dostatek přesvědčivých zdrojů pro postup přímý. Jedná se zejména o kapitoly věnující se přístupu ze strany západních spojenců (Francie a Velké Británie) vůči regionu Východní Haliče a Západoukrajinské republice a příležitostně se vyskytuje také v analýze situace v období první světové války. Progresivní postup byl využit především

v úvodních kapitolách, jejichž úkolem je stručně uvést vývoj ukrajinského národovného a státotvorného procesu před a částečně také v průběhu první světové války. Tato bakalářská práce je přiblížením a interpretací autorovi dostupné pramenné základny pro účely co možná nejdůkladnějšího „zmapování“ chronologického vývoje událostí. Vzhledem k velkému množství často málo přehledných či nekonzistentních zdrojů jsou veškerá faktografická prohlášení autora podpořena co možná nejpřesnějším odkazem na odpovídající pramen. Je tak učiněno s úmyslem, aby daný formát přispěl k informovanosti čtenáře a dodal textu větší vědeckou hodnotu.

1. Počátky západoukrajinské státnosti v Rakousku-Uhersku

Ačkoliv hlasy ukrajinského národního hnutí v průběhu dlouhého 19. století nedosáhly významu většiny ostatních slovanských etnik ve složité monarchické mozaice, Vídeň o jejich stěží popíratelné existenci věděla velmi dobře. Vládnoucí kruhy nespouštěly ze zřetele význam takřka bipolárního etnického složení ve Východní Haliči. Zároveň jim bylo jasné, že v podstatě veškerou politickou moc (z dědictví Polsko-Litevského státu) v regionu má pevně v rukou polská šlechta (byť ne vždy zámožná), majíce velikou výhodu oproti převážně rolnické, nevzdělané, a především krajně slabě mobilizované rusínské části obyvatelstva.⁵ Tohoto stavu bylo cíleným způsobem využíváno pro účely upevňování moci konkrétních vládních kabinetů. Uvedená praxe nabyla na intenzitě po Schmerlingově Únorové ústavě z roku 1861, ustavující řádný zákonodárný orgán v podobě Říšské rady.⁶ Ostatně již samotný císařův Říjnový diplom z předchozího roku, iniciovaný haličským guvernérem Agenorem Gołuchowským s podporou místního zemanstva, indikoval počátky intenzivní rakousko-polské spolupráce na parlamentní úrovni. Vezmeme-li v úvahu skutečnost, že se Říšská rada ve svém „širším“ složení (zpočátku 343 poslanců) nikdy nesešla, hrálo polské zastoupení z Haliče s 38 z 203 (což byl počet poslanců v tzv. užší Radě) mandátů významnou, mnohdy klíčovou roli.⁷ Poláci vskutku dosáhli významných ústupků, poněvadž dílem vyřknuté podpory Prosincové ústavě (1867), dílem setrvačnosti dualistického reorganizování monarchie, obdrželi pro Východní Halič v roce 1871 svého vlastního ministra pro vnitřní záležitosti⁸ a paralelně také vysoce postaveného ministra v samotné předlitavské vládě (Gołuchowski, Badeni, Potocki...). Současně s tím mohli ukrajínští haličští rolníci volit své zástupce pouze do čtvrté volební kurie, což značně bagatelizovalo jejich politické postavení.⁹

Jeden z pozdějších účastníků západoukrajinské diplomatické mise na mírové konferenci

---

⁵ Jan Křen, „Národní hnutí“, v *Dvě století střední Evropy* (Praha: Argo, 2019), 116-119, 223 a Basil Paneyko, „Galicia and the Polish-Ukrainian Problem“, *The Slavonic and East European Review* 9, č. 27 (březen 1931): 569-576, <http://www.jstor.org/stable/4202561> (staženo 13. ledna 2021). Termín „Rusín“ pochází z prostředí staré Kyjevské Rusi, kdy jím byli označováni skandinávští zakladatelé rurikovské dynastie vládoucí místním Slovanům. V 19. století byl tento pojem aplikován na příslušníky ukrajinského etnika v rámci Rakousko-Uherska (samotní Rusíni-Ukrajinci tento termín také aktivně užívali již od prvopočátku své obrody), zatímco Ukrajinci žijící „za Zbručí“ v carském Rusku mohli být nazýváni také „Malorusové“, což mělo ukrajinský živel efektivně rozdělovat. Obojí představovalo derivát ruské národnosti, který souvisel se skutečností, že Ukrajinci nebyli až k branám 20. století (ani mezi sebou) s konečnou platností definováni jako ne-ruské etnikum.

⁶ Jan Rychlík, Bohdan Zilynskyj a Paul Robert Magosci, *Dějiny Ukrajiny* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2015), 220-221.

⁷ Tamtéž, 227.

⁸ Křen, *Dvě století střední Evropy*, 230-231.

⁹ Rychlík a kolektiv, *Dějiny Ukrajiny*, 222.

v Paříži, Mychajlo Lozynskyj, uvedl ve svých pamětech k polskému vlivu z rakouské Haliče následující komentář: „V rozbitém (fragmentovaném – A.P.) rakouském parlamentu (Říšské radě – A.P.) s velkým množstvím národních a politických skupin, Poláci, kteří ve věci polské národní přítomnosti v Haliči vždy zachovávali jednotnou národní frontu, byli natolik silným prvkem, že proti jejich vůli byl parlament a vláda bezmocná, a vždy jim musela poskytnout to, co si (na vládě – A.P.) vyžádali, a tedy opatrovnictví a posílení jejich národní přítomnost v Haliči.“¹⁰ Takové tvrzení nelze bezvýhradně považovat za odpovídající realitě, odráží však pohled na celou problematiku ze strany tehdy nepočtené ukrajinské inteligence. Vskutku, ukrajínští buditelé se před první světovou válkou ocitli ve složité situaci, nacházejíce se pod tlakem jak různých interpretací ukrajinské identity a sounáležitosti, tak ve víru rakousko-polského politického balancování.¹¹ Celý konflikt jako by korunoval atentát na haličského místodržícího Andrzeje Potockého v roce 1908 ukrajinským studentem Myroslavem Sičynským.¹²

S postupem času a ve světle blížícího se evropského konfliktu nabývala polsko-ukrajinská otázka mnohem neutrálnější rozměr. Do rakouské Haliče se uchýlilo mnoho pronásledovaných „dněperských“ Ukrajinců, kteří zde v relativně svobodných poměrech pokračovali ve své národní agitaci¹³ – v této souvislosti se pro ni vžilo označení „ukrajinský Piemont“ nebo „východní Tyroly“.¹⁴ Patrně mezi nejvýznamnější představitele tohoto imigračního proudu patří historik Mychajlo Hruševskyj, profesor na Lvovské univerzitě a pozdější prezident ukrajinské Centrální Rady.¹⁵ Podstatné zvýšení počtu vzdělávacích zařízení v omezené míře zlepšilo rovněž situaci rolníků, alespoň v otázce národního uvědomění. V devadesátých letech vznikly dvě nové politické strany – radikální¹⁶ a národně demokratická. Na přelomu století prodělala ukrajinská společnost významný posun směrem k jednotce kulturně a politicky poměrně široce definované¹⁷, byť nedosahovala například věhlasu českého. A proto ukrajinský historik Vladlen Marajev uvádí, že „úroveň národního uvědomění u západních Ukrajinců byla

---

¹⁰ Lozynskyj, *Halyčyna*, 6.

¹¹ Křen, *Dvě století střední Evropy*, 229.

¹² David Svoboda, *Jablko z oceli: zrod, vývoj a činnost ukrajinského radikálního nacionalismu v letech 1920-1939* (Praha: Academia, 2021), 12-34.

¹³ Leonid Kondratiuk, „The Ukrainian Galician Army in the Ukrainian-Polish War 1918-1919“ (Magisterská práce, Kansas State University, 1979), 10.

¹⁴ Hipolyt Boczkowski, *Z dějin Ukrajiny a ukrajinského obrození* (Praha: Čas, Kyjiv-Praha: 1919), 29-30, <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/17378/file.pdf> (staženo 13. ledna 2022) nebo Svoboda, *Jablko z oceli*, 53-59.

¹⁵ Svoboda, *Jablko z oceli*, 81-96.

¹⁶ Vladlen Marajev, *Ukrajina, 1918: Chronika* (Charkiv: Folio, 2020), 222.

¹⁷ Boczkowski, *Z dějin Ukrajiny a ukrajinského obrození*, 35-36.

vyšší, než u (těch – A.P.) naddněperských (tj v ruském záboru – A.P.)“.¹⁸ Posílila také demografie Ukrajinců – zatímco v roce 1890 používalo jako svůj obcovací (dorozumívací) jazyk ukrajinštinu 2,83 mil. obyvatel Východní Haliče, o 20 let později to bylo již 3,25 mil.¹⁹ Za toto pozvednutí mohli být haličští Ukrajinci právem vděční Vídni, už jen z důvodu zrušení nevolnictví, roboty a vyhlášení jazykové a kulturní rovnosti napříč monarchií v zákoně z roku 1867.²⁰ Oproti carskému režimu se jednalo o mnohem volnější a příznivější prostředí pro rozvoj národní emancipace (ačkoliv samozřejmě zdaleka ne ideální vzhledem k polskému elementu). Ukrajinci tuto loajalitu dostali příležitost otevřeně prohlásit se vstupem Rakouska-Uherska do první světové války. Mnozí tak vskutku učinili. S postupem konfliktu si ukrajinské hnutí za nezávislost postupně získávalo sympatie některých německých válečných stratégů, mnohdy v rozporu s tzv. rakousko-polským řešením, což značně poznamenalo jeho budoucí osud.

1.1 Institucionální úspěchy před první světovou válkou – jazyk a konfese

Samotné základy ukrajinského národního aktivismu byly položeny osvícenskými reformami již za vlády Marie Terezie a Josefa II. Tyto nepatrné kroky směrem k posílení rusínské identity nastaly ihned po včlenění Východní Haliče do svazu Rakouského arcivévodství na úkor Polska v roce 1772. Mimo záležitosti konfesní, jako bylo založení duchovního učiliště (Ukrajinci vyznávali převážně řeckokatolickou – uniatskou církev), bylo pro budoucnost ukrajinské řeči zásadní zřízení ukrajinských filozofických a teologických kateder včetně lycea pro „přípravu ukrajinské mládeže k vyššímu vzdělání“ při Lvovské univerzitě v roce 1784.²¹ Co se ukrajinštiny v celonárodním měřítku týče, až do 20. století se jednalo o poměrně problematickou oblast národního obrození, jelikož se tento jazyk nacházel na rozcestí mezi dvěma oddělenými ukrajinskými hnutími (západním v Rakousku a východním v Rusku), kde nalézt všeobecný konsenzus ve vztahu ke kodifikaci bylo velmi složité. V padesátých letech 19. století se otázka ukrajinštiny aktualizovala pod vlivem formujících se rusofilských národovců, kteří navrhovali její definici ve smyslu, že se jedná (pouze) o jeden z dialektů ruštiny.²² Následná aktivní diferenciacie ukrajinštiny (s nemalou mírou přispění Charkovské a Kyjevské univerzity založené v roce 1805 respektive 1834, z jejichž prostředí byl iniciován

---

¹⁸ Marajev, *Ukrajina*, 222.

¹⁹ Rychlík a kolektiv, *Dějiny Ukrajiny*, 224 a Kondratiuk, *The Ukrainian Galician Army*, 13.

²⁰ Rychlík a kolektiv, *Dějiny Ukrajiny*, 227.

²¹ Boczkowski, *Z dějin Ukrajiny a ukrajinského obrození*, 24-25.

²² Paul Robert Magocsi, *The Roots of Ukrainian Nationalism: Galicia as Ukraine's Piedmont* (Toronto: University of Toronto Press, 2002), 84-98. Spekulovalo se také o využití latinské abecedy namísto azbuky.

ukrajinský aktivismus)²³ v Rusku přivedla cara Alexandra II. k vyhlášení tzv. *Emského ukazu* (výnosu), zakazujícího oficiální distribuci, import a literární tvorbu publikací v ukrajinském jazyce.²⁴

Tímto se těžiště vývoje této řeči až do ruské revoluce roku 1905 přesunulo do rakouské Východní Haliče - v roce 1886 vychází ukrajinsko-německý slovník Jevhena Želechivského (tzv. *želechivka*), na jehož základě vzniká roku 1893 *Ruska hramatyka* (rusínská gramatika). Počínaje rokem 1891 se mohla rusínština užívat jako tzv. vnější úřední jazyk v úřadech haličských zemských soudů. Tyto úspěchy jsou (poněkud paradoxně) spjaty s působením tehdejšího místodržitele Haliče Kazimíra Badeniho, který se o několik let později již v postavení předlitavského předsedy vlády věnoval rovněž úřednímu postavení češtiny.²⁵ Od roku 1892 byl rusínský jazyk již plně foneticky standardizován a schválen pro účely školní výuky ministerstvem.²⁶ Na této tzv. Nové éře, symbolizující dané jazykové úspěchy, měli největší zásluhu národovec Julian Romančuk a člen Říšské rady Oleksandr Barvinskyj. Následně byla na Lvovské univerzitě také založena katedra všeobecných dějin.²⁷

Před první světovou válkou byla tedy ukrajiniština-rusínština i přes periodické třenicové již plně samostatným jazykem, značnou mírou podporujícím národní identitu – v letech 1912-1913 existovalo ve Východní Haliči na 2 761 ukrajinských základních škol.²⁸ Velmi důležitá byla také role náboženství. Již od dob Haličsko-Volyňského knížectví se místní Ukrajinci-Rusíni hlásili k „západní“ křesťanské konfesi²⁹, nicméně silný vliv z jedné strany polských katolíků, z druhé ruských pravoslavných, postavil řeckokatolickou církev do nejednoznačného postavení, ta však byla důležitým atributem národní identity. Tuto skutečnost snad nejlépe demonstroval lvovský metropolita Andrej Šeptyckyj, který se, byť původem ze staré polské aristokracie, zasloužil o významné pozdvižení ukrajinského sebeurčení skrze podporu uniatské církve.³⁰ Mimo jiné velkým dílem přispěl k polsko-ukrajinskému sněmovnímu kompromisu

---

²³ Boczkowski, Z Dějin Ukrajiny a ukrajinského obrození, 20-21.

²⁴ Jan Fellner, „Ukrainian in Austria-Hungary (1905-1918) and Interwar Eastern Europe (1918-1939)“, *Harvard Ukrainian Studies* 35, č. ¼ (2017): 105-106, <http://www.jstor.org/stable/44983537> (staženo 13. ledna 2021).

²⁵ Viz Badeniho jazyková nařízení ve věci zavedení vnitřní úřední češtiny.

²⁶ Tamtéž, 106. Formálně byla ukrajiniština s polštinou zrovnoprávněna sérií ústavních zákonů v letech 1867-1869.

²⁷ Rychlík, *Dějiny Ukrajiny*, 231-232.

²⁸ Fellner, *Ukrainian in Austria-Hungary*, 114.

²⁹ Paneyko, *Galicja and the Polish-Ukrainian Problem*, 569-576. Korunovace krále Danila Haličského papežem Inocencem IV. v roce 1253 propojila region s Římem.

³⁰ Jan Ladzinski, „The Role of Religion in the Formation of Ukrainian Identity in Galicja?“, *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 36, č. 5 (říjen 2016): 53-54.

<https://digitalcommons.georgefox.edu/ree/vol36/iss5/5> (staženo 13. ledna 2021).

v roce 1914.³¹ Církevní představitelé reprezentovali v 19. století jednu z mála místních vzdělaných vrstev podporujících ukrajinskou věc a jazykové otázky se věnovali rovněž.³²

1.2 Základy politického hnutí

Základy ukrajinsko-rusínského politického hnutí byly položeny během revolučního roku 1848. Podobně jako ostatní národy monarchie, ani Ukrajinci nemínili zůstat pozadu a prostřednictvím *Hlavní ruské rady* pod vedením biskupa Jachymovyče vyzdvihli požadavek na rozdělení Východní Haliče dle etnického složení.³³ Tento bod byl tlumočen mimo jiné i na Slovanském sjezdu v Praze, kde byla současně vyslovena solidarita se všemi Ukrajinci-Rusíny i mimo samotnou Halič. Zde se vynořila známá pověra, přetrvávající a využívající ještě dlouho poté, že Rusíny vlastně „vymyslel“ místodržící Franz Stadion (tedy Rakušané a později Němci), aby tímto zpochybnil polskou dominanci.³⁴ Stadion využil hnutí z roku 1848 pro boj s daleko radikálnějšími představiteli obdobného polského hnutí (*Centrální národní rada*) – rakouská armáda zde musela zakročit proti místní polské národní gardě a Lvov byl dokonce vystaven dělostřeleckému ostřelování.³⁵ Nicméně Stadionovy primární zájmy zahrnovaly především rolníky, jejichž podporou (tj. zrušením roboty) by docílil jejich přízně proti požadavkům národně mobilizované (vesměs polské) inteligence a aristokracie. Později dokonce vznikl pluk „rusínských střelců“ působících v Uhrách na potlačení zdejší revoluce.³⁶ Byly zakládány nové organizace a časopisy, z nichž největší význam patří spolku *Ruska besida* (rusínská beseda), periodiku *Pravda* nebo založení rusínského lidového divadla ve Lvově.³⁷

Počínaje šedesátými léty už byla ukrajinská kulturní základna rozvinuta relativně dobře.³⁸ Přispěla k tomu také v té době silná rusofilská obec (např. založením Společenství ved' T. Ševčenka), třebaže její vliv poněkud brzdil vývoj „ryze ukrajinské“ identity v Haliči. Důležité byly rovněž aktivity zahraniční imigrace, zvláště práce Mychajla Drahomanova, jehož dílo *Hromada* publikované roku 1878 v Ženevě velmi zapůsobilo na haličské ukrajinské národní hnutí.³⁹ Politická debata dosáhla značných rozměrů po sjednocení stran národovecké a radikální

---

³¹ Rychlík, *Dějiny Ukrajiny*, 235.

³² Ladzinski, *The Role of Religion in the Formation of Ukrainian Identity in Galicia?*, 58-59.

³³ Svoboda, *Jablko z oceli*, 56-57.

³⁴ Boczkowski, *Z dějin Ukrajiny a ukrajinského obrození*, 28

³⁵ Rychlík, *Dějiny Ukrajiny*, 199-200.

³⁶ Kondratiuk, *The Ukrainian Galician Army in the Ukrainian-Polish War 1918-1919*, 7-8.

³⁷ Boczkowski, *Z dějin Ukrajiny a ukrajinského obrození*, 32-33.

³⁸ Magosci, *The Roots of Ukrainian Nationalism*, 73-83.

³⁹ Boczkowski, *Z dějin Ukrajiny a ukrajinského obrození*, 34-35.

(sociální demokracie), které stály v opozici proti silné sociální demokracii. V roce 1907 bylo stejně jako i jinde v monarchii také ve Východní Haliči zavedeno všeobecné hlasovací právo a v únoru 1914 Říšskou radou prošel zákon, jenž umožňoval Rusínům zastoupení v haličském sněmu v poměru 62 ku 228. Vídeňská vláda dokonce přislíbila zřídit čistě ukrajinskou univerzitu, nicméně tento krok narazil na nepřekonatelný odpor z polské strany.⁴⁰

Pravděpodobně zásadním mezníkem pro následný válečný vývoj a vznik Západoukrajinské národní republiky bylo zřízení tělovýchovné jednotky *Sokil* (Sokol) a polovojenské organizace *Sič*, jejíž příslušníci bojovali ve válce na východní frontě proti Rusům a následně sváděli tuhý zápas o západoukrajinskou státnost s regulérní polskou armádou.⁴¹ Situace rolníků však zůstala poměrně chmurná – Východní Halič se potýkala s extrémním agrárním přelidněním, kdy jedna čtvereční míle orné půdy připadala na 200 rolníků. Kromě toho 42% obyvatelstva vlastnilo pouhých 6% půdy.⁴² Krajně nezbytná pozemková reforma patřila mezi ústřední politický cíl nezaujatých mas (v drtivé převaze zemědělců), což představovalo pro ukrajinské národní obrození značný problém – rolníci a drobní nájemníci půdy povstávali (např. v roce 1902 s úspěšně prosazeným požadavkem na zvýšení mzdy) nikoliv z podnětu národního, nýbrž soukromého.⁴³ To se však brzy mělo změnit.

---

⁴⁰ Rychlík, *Dějiny Ukrajiny*, 235 a Kondratiuk, *The Ukrainian Galician Army*, 12.

⁴¹ Borislav Cherv, *Österreich-Ungarns imperiale Herausforderungen*, 141-142.

⁴² Falk, B., *Ruthenians Versus Poles in Galicia.* *Current History (1916-1940)* 9, č. 2 (1919): 328-329.

⁴³ Kondratiuk, *The Ukrainian Galician Army*, 11.

2. Ukrajinské národní hnutí a válka – v táboře Centrálních mocností

„Celý ukrajinský lid bude jednomyslně a rozhodně stát na straně Rakouska proti Ruskému impériu, největšímu nepříteli Ukrajiny.“⁴⁴ Takto zněla předválečná proklamace politických stran v rakouské Haliči, kde převládla stroze loajální linie vůči monarchii v případě ozbrojeného konfliktu. Klíčové osobnosti této pro-habsburské linie byly shromážděny v národně demokratické straně (tzv. *narodovci* – vznikla v roce 1899 odštěpením od strany radikální), jmenovitě říšští poslanci a právníci Kost' Levyckyj, Jevhen Petruševyč a Mykola Vasilko – neformální lídr bukovinských Ukrajinců. Všichni tři měli poměrně mnoho kontaktů ve Vídni a jednalo se o elitu ukrajinské politické reprezentace v Rakousko-Uhersku.⁴⁵ Z představitelů národní demokracie a ostatních politických subjektů reprezentujících všechny Rusíny na území monarchie byla v květnu roku 1915 ustavena Všeobecná ukrajinská rada (*Zahal'na ukrajins'ka rada* - VUR).⁴⁶ VUR následně vytyčila dva požadavky: státní nezávislosti ukrajinského území osvobozeného rakouskými a německými zbraněmi (tj. ukrajinského území carského Ruska) a rozšířenou autonomii (v kontextu federalizace monarchie) pro Východní Halič a Bukovinu.⁴⁷ V tomto paradigmatu se Levyckého a Vasilkova politika táhla až do konce roku 1916.⁴⁸

Praktická podpora Ukrajinců-Rusínů zahrnovala také ochotu bojovat za monarchii pro svoji věc – již na samotném počátku války byla z členů polovojenské tělovýchovné jednotky *Sič* zformována tzv. ukrajinská legie. K původně zamýšlenému vytvoření masové ukrajinské armády z těchto sičových střelců (*sičovi stril'ci*) však nedošlo. Rakušané z bezpečnostních důvodů ignorovali vysoký zájem dobrovolníků – z 28 000 přihlášených mohlo v legii zůstat pouhých 2 500 mužů a žen.⁴⁹ Zatímco ostatní rekruti z Haliče byli (ze stejných politických důvodů) nasazeni převážně na italské frontě, legionáři zůstali v Haliči, kde s proměnlivým úspěchem čelili náporu carské armády a jejich stavy utrpěly v průběhu války značné ztráty.⁵⁰

---

⁴⁴ John Reshetar, *The Ukrainian Revolution 1917-1920: A Study in Nationalism* (Princeton: N.J., Princeton University Press, 1952), 212-221.

⁴⁵ Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 133-134.

⁴⁶ Kondratiuk, *The Ukrainian Galician Army*, 14. VUR zastřešovala strany a poslance nejen z Východní Haliče, ale také z Bukoviny.

⁴⁷ Lozyns'kyj, *Halyčyna*, 18.

⁴⁸ Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 136-137.

⁴⁹ Mykola Lytvyn, *Projekt „Ukrajina“: Halyčyna v Ukrajins'kij revoljuciji 1917-1921 rr.* (Charkiv: Folio, 2015), 13-14.

⁵⁰ Viz tamtéž, 14-48.

Nejednalo se ani o zcela nezávislou jednotku, neboť byla začleněna do rakouských branných sil (*Landwehr*).⁵¹ Velitelé rot však byli Ukrajinci.

Vystupuje zde také další faktor, který souvisí s problematickou národnostní situací v monarchii a rychle slábnoucí podporou většiny ostatních slovanských etnik - válka umožnila rakouským státníkům razantně zasáhnout proti již zmiňovaným rusofilům, kteří se ze zřejmých důvodů zařadili do kategorie zvláště nežádoucích osob. Pro tyto účely bylo zřízeno několik zajateckých (*de facto* koncentračních s odpovídajícími podmínkami) táborů (Thalerhof, Theresienstadt, Grödig), kde pobývali nejen haličští rusofilové, nýbrž také ukrajinští váleční zajatci z Ruska.⁵² Od těch bylo vyžadováno, aby přistoupili ke kurzům ukrajinského jazyka a kultury – tímto se mělo dospět k jejich „ukrajinizaci“, od čehož si Rakušané slibovali širší ukrajinskou podporu monarchii. Takový postup se však neminul účinkem – podle ukrajinských představitelů i ruských pozorovatelů⁵³ bylo takto „převychováno“ celkem na 40 000 osob, které později dokonce obdržely vojenský výcvik.⁵⁴ Deportaci (pokud jedinec nebyl na místě popraven) zpravidla předcházelo živelné udavačství, čímž úřady prohlubovaly již tak značný rozkol mezi pro-rakouskou a pro-ruskou orientací obyvatel Haliče.⁵⁵

2.1 Brestlitevský mír a koncepce rakousko-polského vyrovnání

Současně se vznikem VUR zaznamenala při vypuknutí války mobilizaci rovněž ukrajinská imigrace ze zemí za Zbručí, která ve spolupráci s haličskými Ukrajinci založila svůj vlastní orgán – Svaz osvobození Ukrajiny (SOU).⁵⁶ Tato organizace však nebyla s to zakotvit svoji působnost ve Lvově, poněvadž ruská okupace od září 1914 ji přiměla město opustit a usadit se ve Vídni. Zesílený ukrajinský aktivismus (mimo jiné v koncentračních táborech) však způsobil rakouské administrativě vrásky na tváři, kdy se poprvé objevily obavy z rozbití křehké rovnováhy mezi Poláky a Rakušany.⁵⁷ Pod tlakem rakouských úřadů se lídři SOU

---

⁵¹ Chernev, *Österreich-Ungarns imperiale Herausforderungen*, 141-142.

⁵² Tamtéž 144.

⁵³ Alexei Miller, *The Romanov Empire and Nationalism. Essays in the Methodology of Historical Research*, (Budapest: Central European Press, 2008), 191.

⁵⁴ Chernev, *Österreich-Ungarns imperiale Herausforderungen*, 145-146.

⁵⁵ Christoph Mick, *Lemberg, Lwów, L'viv, 1914 - 1947: Violence and Ethnicity in a Contested City* (Indiana: Purdue University Press, 2016), 28-30 a Kondratiuk, *The Ukrainian Galician Army*, 14-15. Nutno dodat, že během ruské okupace Haliče se pouze otočily role - okupační úřady přistupovaly k pro-rakouským Ukrajincům podobným způsobem jako Rakušané k těm pro-ruským.

⁵⁶ Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 39.

⁵⁷ Oleh Fedyshyn, *Germany's Drive to the East and the Ukrainian Revolution, 1917-1918* (New Brunswick: Rutgers University Press, 1971), 30-41.

rozhodli odcestovat do Berlína, čímž na sebe upoutali pozornost Německa.⁵⁸ Volba to však byla vzhledem k situaci zcela opodstatněná – Němci žádnými vnitřními etnickými konflikty zatíženi nebyli a Ukrajina v jejich plánech nebyla žádnou neznámou veličinou. V akademické obci však nepanuje ohledně německé ukrajinské politiky žádný konsenzus.⁵⁹ Vzniká dilema: Byla německá strategie vůči Ukrajině a ukrajinskému hnutí pouze situační a proměnlivá, anebo se jednalo o důmyslně promyšlenou strategii, na jejímž konci stály Brestlitevské dohody?

Ukrajina figurovala v plánech německého diplomata Kurta Riezlera, sekretáře kancléře Bethmann-Hollwega, známých jako *Septemberprogramm*, který počítal s územím Ukrajiny jako s nárazníkovým pásmem proti Rusku na východě.⁶⁰ Znáмым přívržencem koncepce boje s nepřítelem prostřednictvím podvratných akcí na jeho území byl Arthur Zimmermann, který význam ukrajinské „páté kolony“ revitalizoval a diskuze byla v Německu čím dál živější.⁶¹ Během prvních fází rokování v Brestu litevském na konci roku 1917 Němci s žádnou Ukrajinou ani nevyjednávali⁶² – pouze požadovali „právo na sebeurčení národů“ v Rusku – o Ukrajině se mělo jednat prostřednictvím bolševické vlády, na kterou se touto cestou vyvíjel diplomatický nátlak.⁶³ Nicméně po vleklých rozhovorech se na scéně představili ukrajinští diplomaté, kteří na rozdíl od Trockého vlády, nemající „k exportu nic jiného než revoluci“,⁶⁴ dali najevo svou ochotu k poskytnutí tolik kýženého obilí Německu a Rakousko-Uhersku, což propůjčilo míru s Ukrajinou (Centrální radou) aktuálně větší váhu oproti dohodě s bolševickým Ruskem.⁶⁵ Dodávky obilí představovaly jeden z klíčových bodů i pro tehdejšího rakouského ministra zahraničí hraběte Otakara Czernina, který k nelibosti Poláků přistoupil k významnému politickému ústupku haličským Ukrajincům. Tehdejší premiér Předlitavska, Ernst von Seidler, k celé debatě přispěl v Říšské radě replikou, že „Ukrajinci mají stejné právo jako ostatní lidé“ zvolit si stát, ve kterém chtějí žít.⁶⁶

---

⁵⁸ Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 143.

⁵⁹ Srov. Franz Fischer, *Griff nach der Weltmacht*, a Winifried Baumgart, *Deutsche Ostpolitik 1918: Von Brest-Litovsk Bis Zum Ende Des Ersten Weltkrieges*.

⁶⁰ „Germany’s War Aims: September, 1914, Bethmann Hollweg, Chapter 34“, Norton, naposledy upravené 4. února 1997. <https://wnorton.com/college/history/ralph/workbook/ralprs34.htm> (staženo 13. ledna 2022). O osudu Ukrajiny se však program slovem kupodivu vůbec nevyjadřoval.

⁶¹ Chernev, *Österreich-Ungarns imperiale Herausforderungen*, 143-144.

⁶² Marajev, *Ukrajina*, 7-8. To bylo dáno faktem, že Ukrajina jakožto územní celek byla stále formálně součástí Ruska na základě tzv. Třetího univerzálního zákona.

⁶³ Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 51-52, 55-56.

⁶⁴ Citováno z Václav Horčíčka, *Vztahy Rakouska-Uherska a Spojených států amerických v období první světové války* (Praha: Karolinum, 2007), 230.

⁶⁵ George Liber, *Total Wars and the Making of Modern Ukraine, 1914-1954* (Toronto: University Press of Toronto, 2018) 68.

⁶⁶ Borislav Chernev, *Twilight of Empire: The Brest-Litovsk Conference and the Remaking of East-Central*

Poslanci Říšské rady Petruševyč a Levyckyj v součinnosti s delegací dněperských Ukrajinců vydali prohlášení, ve kterém požadovali přičlenění Cholmské a Volyňské oblasti k Východní Haliči⁶⁷ a rozšíření autonomie regionu do rozsahu, v jakém by se jeho status blížil trialismu monarchie – rozšířená Východní Halič se měla výhledově společně s Bukovinou stát „separátním státním orgánem v sestavě Rakouska“⁶⁸, tedy *de facto* společným královským subjektem pod svrchovaností habsburského císaře. Ačkoliv Czernin původně neměl v úmyslu tento požadavek vůbec projednávat⁶⁹, vážnost potravinové situace (hlad v monarchii), chabé vyjednávací postavení Rakousko-Uherska a sympatie Němců vůči předloženému požadavku nakonec hraběte přiměly jim v tajném protokolu vyhovět.⁷⁰ Toto rozhodnutí padlo na úkor Vídní preferovanému tzv. rakousko-polskému vyrovnání, které počítalo s eventualitou, že v případě dobytí polské „kongresovky“ od carského Ruska, bude toto území připojeno k Východní Haliči (tj. stane se teritorií monarchie). Následně by vzniklo cosi na způsob subdualistické monarchie, která propůjčí rozsáhlou samosprávu polskému elementu, na jehož podpoře rakouský kabinet závisel.⁷¹ Otázka Cholmské oblasti se původně měla rozhodnout cestou referenda.⁷²

2.2 S Vídní až do konce?

V listopadu 1916 přišla zpráva, jenž dosavadní pro-habsburskou linií těžce otrásla. Císařové Vilém II. a František Josef I. ve společném dopise prohlásili o úmyslu ustanovit Polské království, přičemž Východní Halič měla obdržet vyšší míru autonomie, avšak pod politickou nadvládou Poláků.⁷³ Z této linie se později vynořilo také výše zmíněné rakousko-polské řešení. Po smrti Františka Josefa a předsedy vlády Karla von Sturgkha přislíbil nový kabinet pod vedením Ernsta von Koerbera zrevidovat ukrajinské požadavky, k tomu však mělo dojít až po válce.⁷⁴ Ani zjištění nepřijemné skutečnosti, že má polská věc ve Vídni i Berlíně přeci jen větší

Europe, 1917-1918 (Toronto, University of Toronto Press, 2017), 132-133, https://cuni.primo.exlibrisgroup.com/discovery/search?vid=420CKIS_INST:UKAZ&lang=cs (staženo 13. ledna 2022).

⁶⁷ Horčíčka, *Vztahy Rakouska-Uherska a Spojených států amerických*, 60-61.

⁶⁸ Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 140.

⁶⁹ Viz Horčíčka, *Vztahy Rakouska-Uherska a Spojených států amerických*, 77-114.

⁷⁰ Chernev, *Österreich-Ungarns imperiale Herausforderungen*, 152-153.

⁷¹ Jan Vermeiren, „The Polish Problem“, v *The First World War and German National Identity The Dual Alliance at War* (Cambridge: Cambridge University Press, 2016), 236-246.

⁷² Chernev, *Österreich-Ungarns imperiale Herausforderungen*, 150-153.

⁷³ Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 135.

⁷⁴ Lozyns'kyj, *Halyčyna*, 21.

podporu obou císařů v linii „zcela odporující ukrajinským zájmům“⁷⁵, neodradilo Všeobecnou ukrajinskou radu a její klíčové protagonisty od pokračující podpory a solidarity vůči Rakousko-Uhersku. Ukrajinské hnutí v Haliči sice tato novina rozvíkla, ve výsledku však zůstalo v zásadě loajální až do samotného konce války.⁷⁶ Tak například Karlův manifest z října 1918, oznamující transformaci monarchie na volněji federaci, odmítnutý všemi relativními subjekty agonizujícího státu, byl představenstvem haličských Ukrajinců schválen.⁷⁷ Nemalou mírou k tomu přispěl rakouský následník trůnu arcivévoda Vilém, který operoval s armádou (včetně oddílů sičových střelců) na území hetmanátu (německého satelitu na Ukrajině zřízeného v rámci Brestlitevského míru), kde zakládal kulturní instituce a projevoval vůči ukrajinskému hnutí velmi vřelé sympatie s ambicí stát se příštím hetmanem. Tímto si vysloužil přezdívku „vyšivaný Vasyl“.⁷⁸ K otázce státnosti Východní Haliče se však stavěl svérázným způsobem, když tvrdil, že hetman (Skoropadskij) může potenciálně pohřbit veškeré ukrajinské naděje na nezávislost.⁷⁹

Arcivévoda však pouze pasivně reflektoval pozici haličské politické reprezentace pod vedením Levyckého. Touha po sjednocené Ukrajině sice byla deklarovaná a žádoucí⁸⁰, praktické kroky k tomu však až do konce války učiněny nebyly, a tato regionální roztržka (mající i své politické zastoupení, nesouhlasící s připojením k „velké Ukrajině“), se ještě projeví během Petljurovy spolupráce s Piłsudským.⁸¹ Někteří delegáti z Haliče v Brestu sice byli nakloněni myšlence jednotné Ukrajiny, nicméně Levyckého tvrdá lojalistická linie revidována nebyla.⁸² V období následujícím po Brestlitevském míru udělaly ukrajinské špičky ve Východní Haliči pravděpodobně zásadní chybu – nepokusili se o navázání žádných diplomatických vztahů s vnějším světem, především se státy Dohody.⁸³ Zčásti to bylo dáno faktickou izolací ukrajinského hnutí, zčásti rovněž zdánlivě příznivými výsledky dosavadní pro-habsburské linie. Slibná situace, která nastala po eliminaci východní fronty, nepřinesla Centrálním mocnostem rozhodující páky k dosažení celkového míru, byť alespoň na bázi *status quo ante bellum*.

---

⁷⁵Tamtéž, 20.

⁷⁶Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 137-139.

⁷⁷Paul Robert Magosci, *A History of Ukraine* (Seattle: University of Washington Press, 1998), 513.

⁷⁸Chernev, *Österreich-Ungarns imperiale Herausforderungen*, 155.

⁷⁹Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 147.

⁸⁰Viz např. Ihor Dackiv, „Diplomatia ukrajinských nacional'nych urjadiv u zachysti deržavnosti (1917-1923)“ (doktorská práce, Diplomatyčna akademija Ukrainy pry MZS Ukrainy, 2010), 345, https://shron1.chtyvo.org.ua/Datskiv_Ihor/Dyplomatiia_ukrainskykh_natsionalnykh_urjadiv_u_zakhysti_derzha_vnosti_1917_-_1923_rr.pdf (staženo 13. ledna 2022).

⁸¹Lozyns'kyj, *Halyčyna*, 22 a Lytvyn, *Projekt "Ukrajina"*, 132-135. S ukrajinskou centrální radou byly však navázány styky prostřednictvím rakousko-uherského velvyslanectví v Kyjevě.

⁸²Dackiv, *Diplomatia ukrajinských nacional'nych urjadiv*, 150-153.

⁸³Lozyns'kyj, *Halyčyna*, 24-25.

Nastávající komplikace haličských Ukrajinců odstartovaly s ukončením amerických snah o zprostředkování separátního míru s Rakousko-Uherskem.⁸⁴ Tímto byl osud monarchie v zásadě odevzdán na milost Velké Británii a Francii a pochybnosti o tom, že bude rozparcelovaná, již neexistovaly.⁸⁵

Počátkem listopadu 1918 haličští vojenští důstojníci společně s politickou reprezentací vypracovali (silový) plán na převzetí kontroly nad Východní Haličí, čímž se automaticky dostali do konfliktu s Polskou likvidační komisí, která se ve spolupráci s místními Poláky chystala převzít moc.⁸⁶ I přesto však mnozí činitelé, včetně samotného Petruševyče, který stanul v čele nové Západoukrajinské národní republiky (ZUNR), ještě nějakou dobu po převzetí vlády ve Lvově jednali s Vídní o koncepci federalizace Rakousko-Uherska.⁸⁷ Jak je vidno, sázka na Německo a Rakousko-Uhersko nebyla úspěšná a nakonec ještě zkomplikovala vyjednávací postavení Západoukrajinské republiky na diplomatickém poli Dohody tím, že jej dostala do ozbrojeného konfliktu s jedním z jejich uznávaných členů. Vyhlídky na případnou státnost haličských Ukrajinců v rámci monarchie byly však velmi mlhavé – jak Němci tak Rakušané používali ukrajinský faktor pro *ad hoc* účely, ten však zároveň byl na jejich podpoře závislý, což ho odkazovalo do bludného kruhu. Někteří badatelé označují vojenskou pomoc po uzavření míru (vyžádanou samotnými Ukrajinci) ze stran Centrálních mocností jako legalizaci okupace.⁸⁸

---

⁸⁴ Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 145.

⁸⁵ Lozyns'kyj, *Halyčyna*, 22-23.

⁸⁶ Liber, *Total Wars and the making of modern Ukraine*, 81-82.

⁸⁷ Orest Krasivs'kyi, *Halychyna u pershii chverti XX st.: Problemy pol's'ko-ukrajins'kych vidnosyn* (L'viv: LFUADU, 2000), 108-109.

⁸⁸ Dackiv, *Dyplomacia ukrajins'kych nacional'nych urjadiv*, 156-157.

3. ZUNR a formování vztahů s Trojdhodou

V roce 1916 byla publikována kniha *The New Europe*, kde její autor a významný britský historik Arnold Toynbee. K otázce ukrajinské státnosti uvedl, že by bylo nejlepší, kdyby se její rakouská část připojila k ruské s podmínkou, že „veškerá národní práva, která užívají Ukrajinci pod rakouskou vládou (...) se rovným dílem rozšíří i na jejich krajany v oblastech již začleněných do Ruské říše.“⁸⁹ To by se mělo stát nanejvýš výhodným pro válčící země Dohody, poněvadž by byl tento „třicetimilionový národ vyvlečen ze své orientace na teutonské mocnosti“.⁹⁰ Toynbeemu by však stačilo se svou úvahou vyčkat ještě přibližně rok a otevřel by se mu zcela nový faktor – bolševické Rusko místo toho carského. Západoukrajinská republika začala své vyhlášení suverenity aktivně sdílet s vnějším světem, s čímž pomohli neutrální Švédové a Švýcaři a jejich diplomatické kanály.⁹¹ Střetla se však s problémem, který ji bude pronásledovat až do konce Pařížské mírové konference a ještě dál – v očích západních mocností neměla ZUNR dostatečnou legitimitu, a proto jimi nebyla formálně uznána. Ačkoliv byly založeny reprezentace napříč celým světem, izolace se snižovala pomalu.⁹²

Když po ruské únorové revoluci roku 1917 vznikla Centrální rada (tzv. Ukrajinská lidová republika), navázali s ní Britové a Francouzi takřka ihned diplomatické vztahy (byť otázka oficiálního uznání zůstávala bez odezvy)⁹³ a podle některých zdrojů jí dokonce finančně přispěly ve válce „proti Centrálním mocnostem“.⁹⁴ Iniciativu zde převzali Francouzi (Britové ji nepovažovali za svou sféru vlivu), kteří se v polovině ledna 1918 již snad chystali poskytnout Ukrajincům formální diplomatické uznání prostřednictvím vyslance Augustina de Saint-Aulaireho v rumunských Iașech.⁹⁵ Pozornosti Dohody „Velká Ukrajina“ neunikla ani po podepsání Brestlitevského míru – byla sem odeslána mise plukovníka Josepha Boyla, který prováděl ve velkých městech (Kyjev, Charkov, Oděsa) sabotáže proti hetmanátskému režimu.⁹⁶ Z toho všeho vyplývá, že Dohoda s Ukrajinou od začátku do konce první světové války počítala jako s integrální součástí Ruska, tedy jako spojencem proti nepřátelské koalici (plně v duchu

---

⁸⁹ Arnold Toynbee, „British View of the Ukrainian Question“, v *The New Europe* (London: J. M. Dent and Sons, Limited, 1916), 11, <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/2600/file.pdf> (staženo 13. ledna 2022).

⁹⁰ Tamtéž, 12.

⁹¹ Lytvyn, *Projekt „Ukrajina“*, 132.

⁹² Dackiv, *Diplomatia ukrajinských nacional'ných urjadiv*, 330.

⁹³ Reshetar, *The Ukrainian Revolution*, 98-99.

⁹⁴ Natalya Yakovenko, „Ukraine in British Strategies and Concepts of Foreign Policy, 1917-1922 and after“, *East European Quarterly* 36, č. 4 (leden 2003): 446-447.

⁹⁵ Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 348-349.

⁹⁶ Tamtéž, 350.

Toynbeeho) – separátní mír s touto koalicí, jak již bylo zmíněno, silně poškodil její reputaci.⁹⁷ Konec světové války podmínil na západě stále častější diskurz, ve kterém fenomén Východní Haliče obecně ustupoval holistickému pojetí Ukrajiny, která by čelila nové ideologické hrozbě z východu. Na Mírové konferenci však tato myšlenka ustoupila akutnějším problémům.

Konflikt s Poláky však stále bylo potřeba nějakým způsobem vyřešit. Čas hrál proti ZUNR, jejíž postavení bylo problematické – zatímco vztahy s Centrální radou byly v listopadu 1918 ve vývoji již téměř dva roky, Východní Halič jakožto samostatný stát nebylo něco, s čím by dohodové síly počítaly.⁹⁸ Především toho o poměrech jak v ní samotné, tak v rámci konfrontace s Poláky, mnoho nevěděli. Veliký vliv na to měla polská diplomacie – rozvinutá a efektivní – vrhající na své soupeře v Haliči (především na haličskou armádu) špatné světlo, což také formovalo negativní dojem na západě.⁹⁹ Pro Dohodu se polsko-ukrajinský konflikt stal překážkou, protože bránil uskutečnění spojené „anti-bolševické“ fronty.¹⁰⁰ Obě evropské západní mocnosti vyslaly do Východní Haliče několik vojenských misí, které měly v zásadě dva úkoly: zaprvé sběr informací, zadruhé pokus o zprostředkování příměří mezi válčícími Ukrajinci a Poláky.

3.1 Mise Henryho Willaima

Ve Východní Haliči převzali iniciativu Francouzi, kteří byli ze všech ostatních členů *Entente* nejaktivnější. Jejich představitelé poskytovali zbytku světa (především Británii a USA, které na situaci také reagovaly) zprostředkovanou informaci o tom, co se na tomto místě ve východě Evropy vůbec odehrává.¹⁰¹ Z dostupných zdrojů víme, že ještě před Barthélemyho mírotvornými misemi Lvov navštívil jistý Henry Willaime, poručík francouzské armády.¹⁰² Před svým haličským angažmá Willaime působil v Moskvě a poté v Kyjevě – byl součástí francouzské vojenské mise v Rusku pod velením generála Henriho Niessela. Po podepsání Brestlitevského míru se většina představenstva vrátila do Paříže, Willaime však na Ukrajině zůstal a začátkem listopadu 1918 přicestoval do rumunských Jas, kde byl provizorně zřízen

---

⁹⁷ Yakovenko, *Ukraine in British Strategies*, 467-468.

⁹⁸ Lytvyn, *Projekt "Ukrajina"*, 132.

⁹⁹ Dackiv, *Dyplomacia ukrajins'kych nacional'nych urjadiv*, 330-331.

¹⁰⁰ Dornik, 373.

¹⁰¹ *Dyplomacia ukrajins'kich nacional'nych lideriv*, 332.

¹⁰² Hanna-Melanie Tyčka, „Schidna Halyčyna u polityci Franciji (1918-1923)“ (disertační práce, Lvivs'kyj nacional'nyj universytet imeni Ivana Franka, 2018), 60-61. https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/aref_tychka.pdf (staženo 13. ledna 2022).

francouzský konzulát pro ukrajinské záležitosti.¹⁰³ Vypuknutí bojů v Haliči katalyzovalo zájem Francouzů o vývoj situace (mluvilo se o „dvojvládí v Polsku“), z Paříže však žádný konkrétní podnět nepřišel, a tak velvyslanectví uspořádalo vlastní „polooficiální“ dobrovolnickou misi do Lvova, na kterou se přihlásil jediný Willaime. Pro misi byly stanoveny tři cíle – zaprvé vypátrat stanovisko místní inteligence vůči probíhajícímu konfliktu, zadruhé vyjádřit jí v této věci názor konzulátu (který však neznáme – zdroje v této věci mlčí), a za třetí vypracovat zprávu o situaci v regionu, která bude předána konzulátu. Do Lvova Willaime dorazil 18. listopadu a strávil v něm deset dnů.¹⁰⁴

V průběhu své návštěvy hlavního východohaličského města, v jehož aglomeraci probíhaly zuřivé boje, se poručík zúčastnil několika jednání mezi polskými a ukrajinskými představiteli, sepsal esej od „nestranného pozorovatele“¹⁰⁵ a navázal kontakty s některými osobnostmi, především polským generálem Bolesławem Rojou. Ten si však o Willaimovi zformoval negativní obrázek – generál odmítl jeho asistenci při rokování s Ukrajinci s odůvodněním, že je „jednostranně zaujatý (...) ve prospěch Ukrajinců“.¹⁰⁶ Politik Stanisław Głąbiński šel ještě dál a dokonce vyzdvihl podezření, že se může jednat o „polského Žida nebo Ukrajince“, těšícího se ukrajinské přízni, který „špehuje v jejich prospěch“ (Willaime údajně dobře mluvil rusky a polsky).¹⁰⁷ Paradoxní však je, že obdobné zprávy o tomto delegátovi přicházely i z opačného tábora – podle jiných zdrojů se jednalo o nanejvýš arogantního člověka, který tvrdil, že žádní Ukrajinci ve skutečnosti neexistují, a že „Zde (V Haliči - A. P.) (...) mají slovo jen naši Foch a Clemenceau.“¹⁰⁸ Podle některých se během své návštěvy oficiálně o ZUNR vyjadřoval velmi pejorativně a ukrajinští představitelé naopak nabyli dojmu, že jeho stanovisko je ve prospěch Polska.¹⁰⁹

Informace o této misi, o samotném poručíkovi a jeho činech jsou krajně rozporuplné. Jisté však je, že tomuto podniku věnovala pozornost média – Poláci dokázali situaci využít ve svůj prospěch a k očernění ukrajinského faktoru. Celá věc byla vystavena tak, že Willaime přicestoval do Lvova jako důkaz toho, že francouzská vláda podporuje polské nároky na

---

¹⁰³ Tamtéž. 63-65.

¹⁰⁴ Tamtéž, 66-67.

¹⁰⁵ Tamtéž, 68 viz Bolesław Roja, *Legendy i fakty* (Varšava: Księgarnia F. Hoesicka, 1932), 226–227, <https://polona.pl/item/legendy-i-fakty,ODk3NjkwODc/2/#info:metadata> (staženo 13. ledna 2022).

¹⁰⁶ Roja, *Legendy i fakty*, 228 a Tyčka, *Schidna Halyčyna v polityci Franciji*, 70.

¹⁰⁷ Viz Stanisław Głąbiński, *Wspomnienia polityczne* (Krakov: Ośrodek Myśli Politycznej, 2017), 405.

¹⁰⁸ Ferdinand Foch – francouzský maršál, vrchní velitel spojeneckých sil v Evropě; Georges B. Clemenceau – francouzský předseda vlády.

¹⁰⁹ Tyčka, *Schidna Halyčyna*, 68, 71.

Východní Halič.¹¹⁰ Mnohem důležitější však bylo to, co se stalo během Willaimova návratu do Jas – 29. listopadu odpoledne byl zadržen příslušníky ukrajinské haličské armády, načež putoval do zadržovací vazby v Ternopilu. Příčina jeho zatčení nebyla zcela jasně stanovena. V oficiálním vysvětlení, které přišlo do Jas, stálo, že poznávací značka automobilu, ve kterém Willaime cestoval, nekorespondovala s číslem uvedeným v jeho dokladech.¹¹¹ To mohlo vyvolat pochybnosti o tom, kým poručík vlastně je. V souvislosti s jeho údajně neslušným a nevhodným chováním, majícím za následek opodstatněný údiv ze strany ukrajinských představitelů, bylo rozhodnuto Willaima internovat až do chvíle, než bude případ vyjasněn.¹¹²

Poručík zůstal ve vazbě až do ledna následujícího roku, kdy na konzulát konečně dorazila zpráva o tom, že je Willaime zadržen. Pro jeho osvobození vyvinuli Francouzi značné úsilí – do Ternopilu dokonce přijeli dva tajemní britští důstojníci, údajně za účelem vyjednávání o propuštění. Ačkoliv se mu během jeho pobytu ve vazbě nic nestalo, polská média pod vlivem informační bubliny přišla s myšlenou, že byl zastřelen. Willaime však byl nakonec propuštěn. Kdy k tomu došlo, nevíme – tentokrát polští korespondenti mlčeli, ukrajinští ostatně také.¹¹³ Celkově vzato přínos této mise pro rozvoj diplomatických vztahů byl mizivý, tím spíše nijak nezlepšil reputaci haličských Ukrajinců.

3.2 Mise Marie-Josepha Barthélemyho

Výprava pod vedením generála Josepha Barthélemyho byla na rozdíl od živelného projektu francouzského konzulátu plánována delší dobu a její ráz již byl daleko oficiálnější – podle některých zdrojů iniciativa k jejímu vyslání přišla z Polské likvidační komise, která požádala generála Louise F. d'Espèreye, aby s „pochopením“ vůči polským zájmům vyslal zprostředkovací misi k uzavření příměří.¹¹⁴ Podnět k této misi dal (nejspíše) také samotný Foch, který si, stejně jako jiní vysocí představitelé ve Francii, přál sjednocení všech anti-bolševických sil ve východní Evropě, čemuž konflikt v Haliči bezesporu stál v cestě. Pro francouzsko-polskou iniciativu hovoří rovněž vřelost, s jakou byla delegace přivítána a jak ji reflektovala polská periodika, která neustále referovala o Barthélemyho „upřímné náklonnosti Polsku“.¹¹⁵

---

¹¹⁰ Tamtéž, 69.

¹¹¹ Tamtéž, 68-69.

¹¹² Tamtéž, 69.

¹¹³ Tamtéž, 71-75.

¹¹⁴ Tamtéž, 77.

¹¹⁵ Jevhen Lyzeň, „Perša misija antanty pid kerivnyctvom Ž. Bartelemi (25. sična – 11. ljutoho 1919 r.)“, *Naukovyj visnyk Užhorods'koho universytetu* 43, č. 2 (2020): 130,132, <http://visnyk->

V této souvislosti je důležité poznamenat, že se této mise kromě Francouzů účastnili Britové¹¹⁶ a, jak udává se svých pamětech diplomat Lozynskyj, také Američan (profesor William Lord) a Ital.¹¹⁷

Delegace, jejíž nosnou soustavu tvořilo pět důstojníků (tři Francouzi a dva Britové), dorazila do Lvova 25. ledna 1919. Její příjezd se však neobešel bez komplikací – ukrajinská haličská armáda v tu chvíli prováděla útočné operace kolem Lvova (ten se tehdy nacházel pod kontrolou Poláků), především bojovala o kontrolu železniční dráhy do města. Aby se Barthélemyho mise do Lvova vůbec dostala, musely být boje přerušeny – současně byl do města „tajně“ přepraven válečný materiál na podporu polských vojsk. Veškerá korespondence a jednání francouzsko-britské mise probíhala z Paláce Potockých, kde byla delegace ubytována.¹¹⁸ Barthélemy a jeho spolupracovníci byli několik týdnů zaneprázdněni rozhovory s polskými důstojníky. Okruh otázek se točil především kolem současné situace polských ozbrojených sil, jejich akceschopnosti, stavu rezerv a situace na frontě. Co se fronty týče, byla pro delegaci sestavena trasa okružní jízdy, kde se Barthélemy a jeho štáb seznámil se všemi žádanými aspekty. Avšak navštívit ukrajinské pozice generál odmítl, přičemž nadále tlumočil podporu Polákům.¹¹⁹ Dalším faktorem, který nepříznivě ovlivnil obraz bojujících Ukrajinců, a kterého si všiml dokonce sám Clemenceau, byly zprávy o židovských pogromech – jeden z členstva delegace, major l’Etoile, vypracoval po výpovědích očitých svědků dokument, který měl usvědčovat Ukrajince z páchání násilností proti židovskému obyvatelstvu.¹²⁰ Situace je to však poměrně zvláštní a patrně ryze účelová, poněvadž je známo, že tyto pogromy uskutečňovaly obě válčící strany.¹²¹ Ostatně Poláci dělali vše pro to, aby si získali sympatie představenstva mise.¹²²

První ukrajinskou delegaci Barthélemy přijal 29. ledna. Jednalo se o rusofilské představitele, kteří mu sdělili, že v probíhajícím konfliktu je jejich pozice neutrální. Dle jejich názoru by se měl kompromis dosáhnout buďto referendem nebo mezinárodní konferencí. Oznámili také, že „většina ukrajinského obyvatelstva ve Východní Haliči“ sdílí jejich pozici, včetně mírumilovného soužití s Poláky. Delegaci vojenských představitelů z druhé strany fronty přijmout odmítl s odůvodněním, že nemá dostatečná oprávnění, a patrně se Barthélemymu

---

ist.uzhnu.edu.ua/article/view/217377/218652 (staženo 13. ledna 2022).

¹¹⁶ Tyčka, *Schidna Halyčyna*, 76, 78-79.

¹¹⁷ Lozyns'kyj, *Halyčyna*, 74.

¹¹⁸ Lytvyn, *Projekt "Ukrajina"*, 191.

¹¹⁹ Lyzeň, *Perša misija antanty*, 131-132.

¹²⁰ Tamtéž, 133.

¹²¹ Viz Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 372.

¹²² Viz Tyčka, *Schidna Halyčyna*, 84.

nezamlouvalo jejich „příliš radikální stanovisko“. Ukrajínští představitelé proto komunikovali spíše s britskými zástupci, kteří pro ně měli větší pochopení, což bude následně reflektováno i na konferenci v Paříži.¹²³ 12. února se Barthélemy rozloučil s Lvovským (polským) publikem ve velmi pozitivním duchu a oznámil, že „s naší činností budeme pokračovat ve Varšavě“.¹²⁴ Tam však bylo rozhodnuto o tom, že se generál do Lvova vrátí, pouze s jiným složením delegace. Zpět v Haliči dostal 15. února Barthélemy pověření začít vyjednávání o příměří.¹²⁵ Po konzultaci s polským premiérem Paderewským a „vůdcem“ Piłsudským vytyčili spojenci demarkační linii podél řek Bug a Dněstr.¹²⁶ V představeném kompromisu z 28. února 1919, tzv. Barthelémyho linii, bylo velení ukrajinské armády navrženo rozdělení Východní Haliče – Polákům by připadl Lvov a drohobyčsko-boryslavská ropná pole, klíčový strategický zdroj Východní Haliče, zatímco ZUNR zbytek, přibližně 70% území.¹²⁷ V případě, že Ukrajinci nabídku přijmou, Dohodové mocnosti obratem diplomatically uznají existenci republiky *de iure* a poskytnou jí také materiální pomoc.¹²⁸

Nicméně velení ukrajinské haličské armády, v jejímž čele stál generál Mychajlo Omeljanovyč-Pavlenko, s přihlédnutím k aktuální situaci na bojišti, která se vyvíjela ve prospěch Ukrajinců, tuto nabídku nakonec odmítli akceptovat – i přesto, že prezident Petruševyč oficiálně dal pokyn k podepsání příměří, představenstvo ZUNR shledalo podmínky nepřijatelnými.¹²⁹ Jak uvádí diplomat Lozynskyj, s oficiální delegací republiky se členové mise sešli teprve večer 25. února několik hodin poté, kdy bylo ohlášeno přerušení bojů. O tři dny dříve došlo na setkání s generálem Pavlenkem, ten však prohlásil, že neoplývá dostatečnými pravomocemi k provádění politických rozhodnutí.¹³⁰ Lozynskyj uvádí, že se vláda ZUNR teprve „pod tlakem výhrůzek ze strany Dohody“ rozhodla návrh příměří přijmout a společně s tím vyslala své zástupce (včetně samotného Lozynského), aby ti o obsahu Barthélemyho nabídky vyjednávali.¹³¹ V zásadě se zdá, že Ukrajincům vadila především podle jejich názoru nespravedlivá demarkační linie, která neodpovídala etnickému složení obyvatelstva – zkrátka řečeno, hranice měla být stanovena západněji, než jak ji navrhla spojenecká mise. Ukrajínští představitelé se snažili vyjednávat – za klíčový považovali „polský klín podél železniční tratě

---

¹²³ Lyžeň, Perša misija antanty, 132.

¹²⁴ Tyčka, Schidna Halyčyna, 92.

¹²⁵ Tamtéž, 93.

¹²⁶ Lyžeň, Perša misija antanty, 134-135.

¹²⁷ Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 373.

¹²⁸ Lozynskyj, *Halyčyna*, 81.

¹²⁹ Lytvyn, *Projekt "Ukrajina"*, 192.

¹³⁰ Kondratiuk, *The Ukrainian Galician Army*, 71.

¹³¹ Lozynskyj, *Halyčyna*, 75.

Přemysl-Lvov“ a prohlásili, že pokud se jej Poláci vzdají, nabídne ZUNR něco na oplátku. Kromě toho byla delegace ZUNR nespokojena s „nadržováním“ a neskrývanými sympatiemi dohodové komise vůči Polákům, kteří jednání také účelově sabotovali.¹³² 1. března bylo státním sekretariátem a generálním štábem haličské armády oznámeno ukončení klidu zbraní – příměří nebylo schváleno.¹³³

Velení armády přišlo s novým, nakonec neúspěšným ofenzivním plánem s cílem dobýt Lvov, který byl zahájen 10. března.¹³⁴ Odmítnutí demarkační linie iniciované samotnými státy Dohody se ukázalo být zcela klíčovou chybou, která do značné míry předurčila pád celé ukrajinské záležitosti. I přesto, že Barthélemy nejevil zájem o ukrajinský názor (ostatně jeho primárním úkolem bylo získat přehled ve vnitrostátní politické situaci Polska, ukrajinský faktor očividně nebyl významnou veličinou),¹³⁵ chápal celkovou strategickou situaci patrně lépe, nežli ukrajínští vojáci – důrazně upozornil představitele ZUNR, že „další šance se vám už nenaskytne“ a pohrozil, že v případě odmítnutí budou muset Ukrajinci bojovat s „odvážnou a dobře organizovanou armádou Hellera.“¹³⁶ Jevhen Petruševyč si za rok poté nad celou věcí posteskl a napsal, že by během klidu zbraní bylo možné na mírové konferenci efektivněji vyjednávat s Poláky.¹³⁷

3.3 Východní Halič ve strategii představitelů Trojdhody

Katastrofální nedostatek času a svízelná strategická situace ve východní Evropě neumožnila ani jedné ze tří vedoucích dohodových zemí uceleně zformovat svoji politiku vůči ZUNR. Představitelé Velké Británie však oproti těm z Francie nezaujali vůči Východní Haliči tak jednoznačně negativní postoj. Problémem bylo již zmiňované bolševické Rusko – Britové zprvu neměli v úmyslu proti němu stavět „hráz“ ze sjednocených východoevropských sil (v duchu tradičního *Balance of Power*),¹³⁸ nicméně po nezdaru tzv. Prinkipovské konference, kde chtěla britská vláda v lednu 1918 vyjednávat s Ruskem a všemi „jeho“ národy, od této strategie

---

¹³² Tamtéž, 76-77. Vyjednače ZUNR například Poláci požádali o odložení rokování z důvodu toho, že údajně bylo potřeba více času k sestavení optimální delegace, na což bylo druhou stranu přistoupeno. Barthélemyho komise si to však vyložila tak, že to naopak Ukrajinci důvodně zdržují vyjednávání.

¹³³ Tamtéž, 81-82.

¹³⁴ Dornik a kolektiv, *The Ukrainian Galician Army*, 373.

¹³⁵ Tyčka, *Schidna Halyčyna*, 86.

¹³⁶ Tamtéž, 98.

¹³⁷ Tamtéž, 99.

¹³⁸ Svoboda, *Jablko z oceli*, 180-181.

ustoupila.¹³⁹ Nakonec se ukázalo, že Ukrajinci nehodlají s komunistickými představiteli usednout za jeden stůl, a ani neuznávali paralelní ukrajinskou bolševickou vládu v Charkově.¹⁴⁰ Od té doby se Británie připojila k francouzskému stanovisku. Na druhou stranu se zdá, že mimo jiné také předseda vlády David Lloyd George vyjadřoval pochybnosti o zprávách z Haliče, tlumočených francouzskými a polskými činovníky. Pro maršála Focha bylo záhadou, jakým způsobem byli Ukrajinci ve Východní Haliči vůbec schopni se vojensky úspěšně postavit Polákům, což ho přivedlo k dedukci, že ukrajinská haličská armáda „byla v dohodě“ s bolševiky. Lloyd Geogre vyslovil strážlivější názor, že to je naopak snaha o nezávislost místní, převážně ukrajinské populace, která se snaží dobýt Lvov. Nakonec bylo dohodnuto, že se celá věc vyřeší v Paříži na mírové konferenci.¹⁴¹ I přesto se však zdá, že existence ZUNR měla v Londýně o něco málo vyšší podporu.¹⁴²

Zásadní strategický význam Východní Haliče však spočíval nikoliv v jeho geopolitickém statusu, nýbrž v těžbě ropy – před rokem 1914 patřily doly v Drohobyčsko-Boryslavské pánvi na třetí místo v celosvětové produkci ropy.¹⁴³ Během války rakouské úřady zablokovaly aktiva zahraničních společností a naplno využívali zdejší potenciál – po kapitulaci Rakousko-Uherska se tato záležitost aktualizovala a především Francie projevila zájem o to, aby se oblast kolem těžby ocitla pod kontrolou Dohody, eventuálně aby byla přenechána Polsku, což bylo nakonec také učiněno ať už skrze návrh Barthélemyho, či ještě později tzv. Curzonovu linii.¹⁴⁴ Vyjma francouzských podnikatelů a jejich soukromých klientů, majících osobní zájem na tom, aby se Východní Halič dostala do „správných rukou“, měli na oblast zájmu představitelé armády – jak Willaime, tak Barthélemy se o stav těžebního zařízení velmi aktivně zajímali (Francouzi dokonce vyslali další separátní misi), výsledkem čehož byla v rámci navrhovaného příměří vypracovaná smlouva, která by zavazovala polskou vládu prodávat ZUNR určité množství (avšak nestanovené) ropy výměnou za materiální či peněžní formu platby.¹⁴⁵ Zajímavou skutečností je to, že československá vláda poskytovala zbraně vládě ZUNR právě výměnou za dodávky ropy¹⁴⁶ a je velmi pravděpodobné, že i tento faktor hrál zásadní roli

---

¹³⁹ Sean Kalic a Gates Brown, *Russian Revolution of 1917: the Essential Reference Guide* (Santa Barbara: ABC-CLIO, 2017), 126-127.

¹⁴⁰ Nataliya Horodnia, „The Post-Great War Settlement of 1919 and Ukraine“, *Schidnoievropeiskyj Istoryčnyj Visnyk* 15, (2020): 108-109, <http://eehb.dspu.edu.ua/article/view/204966/205943> (staženo 13. ledna 2022).

¹⁴¹ Tamtéž, 111-112.

¹⁴² Svoboda, *Jablko z oceli*, 181-182.

¹⁴³ Tyčka, *Schidna Halyčyna*, 103.

¹⁴⁴ Horodnia, *The Post-Great War Settlement*, 111.

¹⁴⁵ Tyčka, *Schidna Halyčyna*, 104-116.

¹⁴⁶ Stepan Makarčuk, *Ukrajins'ka republika Halyčan* (L'viv: Svit, 1997), 110. <http://irbis-nbu.gov.ua/cgi->

v odmítnutí Bartlélemyho demarkační linie.¹⁴⁷

Pakliže máme hovořit o roli Spojených států, jejich vklad byl především ideologického rázu, a to jmenovitě efekt Wilsonova Čtrnáctibodového programu – Ukrajinci tuto deklaraci brali velice vážně a patrně předpokládali, že jim v rozhodující chvíli poskytne nezbytné diplomatické eso v rukávu.¹⁴⁸ Nakonec to byla v zásadě také jediná legitimizace, s jakou ukrajinská delegace na Pařížskou mírovou konferenci dorazila.¹⁴⁹ Kupříkladu ministr zahraničí Robert Lansing oznámil, že Ukrajinci „nejsou schopni ustavit svůj stát“ s odkazem na jejich nedostatečnou „úroveň vychování“ (o problémech s výchovou se však zmiňoval i Lloyd George).¹⁵⁰ Je však otázkou, nakolik američtí představitelé pouze „polykali“ francouzskou, polskou a rumunskou interpretaci problematiky, a nakolik se ta formovala autonomně v hlavách samotných Američanů.¹⁵¹ O žádné konkrétní misi ve Východní Haliči, iniciovanou ze strany USA, nevíme (vyjma prof. Lorda v Barthlémyho delegaci). Na druhou stranu Lansing prezidentu Wilsonovi v memorandu vyslovil názor, že by se Ukrajina měla stát součástí ruského federativního státu a Východní Halič (tam, kde je dominantní ukrajinské obyvatelstvo), se k ní má připojit.¹⁵² Jiné hlasy zněly příznivěji – třebaže většina expertů souhlasila s tím, že by měl být region začleněn do Polska, stát se tak mělo pouze v případě, že se bude jednat o „samosprávnou provincii“, pod dohledem nově zřízené Společnosti národů.¹⁵³

---

bin.ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0002388 (staženo 13. ledna 2022).

¹⁴⁷ Mychajlo Omeljanovyč-Pavlenko, *Spohady Komandarma* (Kyjiv: Tempora, 2007), 132.

¹⁴⁸ Matvij Stachiv, *Zachidna Ukrajina: Narys istorii deržavnoho budivnyctva ta zbroinoji i dyplomatyčnoji oborony v 1918-1923* (Scranton: Ukrainian Workingmen's Association, 1960), 168-171, [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0002503)

bin.ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0002503 (staženo 13. ledna 2022).

¹⁴⁹ Lozynskyj, *Halyčyna*, 139.

¹⁵⁰ Lytvyn, *Projekt "Ukrajina"*, 213.

¹⁵¹ Viz Svoboda, *Jablko z oceli*, 180-181.

¹⁵² Robert Lansing, *The Peace Negotiations* (Fairfield: 1st World Library, 2005), 194.

¹⁵³ Laurence Orzell, „A “hotly disputet“ issue: Eastern Galicia at the Paris Peace Conference, 1919“, *The Polish Review* 25, č. 1 (1980): 51. <https://www.jstor.org/stable/25777728> (staženo 13. ledna 2022).

4. Haličští Ukrajinci na Pařížské mírové konferenci

Joseph Barthélemy si ze své mise ve Lvově odnesl pro nadřazené několik dalších poznatků a návrhů. Předně usoudil, že ZUNR není životaschopný útvar, poněvadž je v něm zainteresovaná pouze nepočetná (ukrajinská) inteligence (nabízí se však otázka, kdo vlastně bojoval v UHA, když o něj měla zájem pouze inteligence). Dále navrhl tři vlastní řešení co do osudu Východní Haliče – pokusit se o vyjednání příměří mezi znesvářenými stranami, okupace jejího území polskými vojsky, nebo vojsky polskými a rumunskými zároveň.¹⁵⁴ Symon Petruja ostatně již 27. února navrhoval činovníkům ZUNR, aby Barthélemyho mírový návrh s odkazem na již zmiňovanou vyhlídku diplomatického uznání obou republik přijali.¹⁵⁵ Ovšem v té době již byla zahájena mírová konference v Paříži, kde se měl s konečnou platností vyřešit mimo jiné i polsko-ukrajinský konflikt. Odmítnutí haličské demarkační linie z 28. února úřady ZUNR mělo ale další negativní dohru – ačkoliv se Barthélemy mýlil, když tvrdil, že se další šance Ukrajincům na levé straně Zbruče již nenaskytne, základním účelem jim navrhovaného příměří právě bylo umožnit oběma stranám, aby se sešli v Paříži a společně danou záležitost srovnaly.¹⁵⁶

25. února 1919, v den, kdy byl v Haliči vyhlášen klid zbraní, delegace Ukrajinské národní republiky (Direktoriátu v čele s Petljurou) ve své nótě prohlásila, že „Halič a Bukovina jsou neoddělitelnou součástí Ukrajiny“ – od té doby byl osud ZUNR a Východní Haliče *de facto* spjat se zbytkem Ukrajiny,¹⁵⁷ v Paříži jednaly tyto dva subjekty společně, ačkoliv samotná ZUNR existovat nepřestala.¹⁵⁸ Formálně vzato se oba ukrajinské státy sjednotily 22. ledna 1919 (tzv. Akt sjednocení – *Akt zluky*)¹⁵⁹, avšak názory na praktický účinek této deklarace se různí – na jednu stranu byla oficiálně schválena a ratifikována oběma vládami,¹⁶⁰ nicméně co se Pařížské mírové konference týče, delegáti Direktoriátu jednali tak, „jako kdyby k žádnému sjednocení nedošlo“.¹⁶¹ První člen společné ukrajinské delegace dorazil do Paříže již 20. ledna – jednalo se o inženýra (ministra pošt a telegrafu) Hryhoryje Sydorenka za Direktoriát, který

---

¹⁵⁴ Srov. Lyžeň, Perša misija antanty, 135 a Dornik a kolektiv, *The Emergence of Ukraine*, 373.

¹⁵⁵ Roman Tymčenko, „Ukrajins'ki dyplomaty na Paryz'kij myrnij konferenciji“, *Ukrajins'kyj istoryčnyj zbirnyk 16* (2013), 152, http://history.org.ua/JournALL/green/green_2013_16/14.pdf (staženo 13. ledna 2022).

¹⁵⁶ Orzell, A “hotly disputet“ issue, 54.

¹⁵⁷ Lytvyn, *Projekt “Ukrajina“*, 207.

¹⁵⁸ Ihor Dackiv, „Dyplomatiya ZUNR na Paryz'kij myrnij konferenciji 1919 r.“, (referát, Kyjevs'skyj deržavnyj universytet im. T. H. Ševčenko, 2011). 126, <http://history.org.ua/JournALL/journal/2008/5/9.pdf> (staženo 13. ledna 2022).

¹⁵⁹ Lytvyn, *Projekt “Ukrajina“*, 144-145.

¹⁶⁰ Tamtéž, 7.

¹⁶¹ Lozynskyj. *Halyčyna*, 115.

měl být společně s ministrem zahraničí Vasylem Panejkem za ZUNR v čele výpravy.¹⁶² Bohužel, všichni ostatní klíčoví členové (včetně Lozynského – náměstka ministra zahraničí ZUNR, Arnolda Margolina nebo Dmytra Vitovského a Patra Diduška – ministra obrany a bývalého důstojníka sičových střelců) se mohli na konferenci dostavit teprve až v dubnu, většinou ze švýcarského Laussanne.¹⁶³ Tento fakt delegaci neprospěl, poněvadž již 21. ledna byla věc Východní Haliče v Paříži projednávána v souvislosti s plánovanou konferencí na Prinkipu.¹⁶⁴ Ostatně Halič se stala hlavním ukrajinským tématem.¹⁶⁵ Delegace byla rozdělena do dvou sekcí – politické a diplomatické. V první se nacházelo šest zástupců dominantních politických stran (měla tedy reprezentativní a výkonnou funkci), zatímco druhá měla na starosti samotné vyjednávání.¹⁶⁶

Lozynskyj rozdělil účastníky konference do tří kategorií, kam lze ZUNR snadno začlenit – první obsahovala subjekty vítězných mocností, které bezprostředně zasáhly do bojových operací, nebo ty, které *Entente* uznala jakožto „spojenecké“ (tedy např. Polsko a Československo). Z těchto zemí byla na návrh G. Clemenceaua (který na konferenci svou aktivitou a vystupováním zastínil dokonce i prezidenta Wilsona) ustanovena tzv. „Rada deseti“ (Nejvyšší rada – 5 ministrů zahraničí a 5 předsedů vlád), na jejichž bedrech leželo vyjednávání podmínek, a „Rada čtyř“ (Velká Británie, Francie, USA a Itálie), která tyto podmínky schvalovala.¹⁶⁷ Druhou skupinou byly poražené státy Čtyřspolku, a třetí ty země, jejichž status lze vůči Dohodě označit za „neutrální“ – týkaly se konkrétních teritoriálních sporů.¹⁶⁸ Diplomatické mise těchto zemí až na výjimky korespondovaly s Radou deseti prostřednictvím nót, na které Rada odpovídajícím způsobem reagovala.¹⁶⁹ Nicméně to nebylo vše – jak UNR tak ZUNR scházelo uznání jejich existence *de iure*, protože nesplňovaly podmínky účasti na Mírové konferenci (*Skeleton Draft of Peace Treaty*), jako například politickou kontrolu nad celým svým územím, všeobecnou podporou obyvatelstva, nebo schopnost uplatňovat ustanovení Mírové konference.¹⁷⁰ Kromě toho ukrajinská delegace nebyla do Paříže pozvána

---

¹⁶² Tyčka, *Schidna Halyčyna*, 156.

¹⁶³ Tamtéž, 156-157.

¹⁶⁴ Tymčenko, *Ukrajins'ki dyplomaty*, 149.

¹⁶⁵ Dackiv, *Dyplomatiya ZUNR*, 123.

¹⁶⁶ Tyčka, *Schidna Halyčyna*, 156-157.

¹⁶⁷ Tymčenko, *Dyplomatiya ZUNR*, 123.

¹⁶⁸ Lozynskyj, *Halyčyna*, 113.

¹⁶⁹ Tamtéž, 114.

¹⁷⁰ Horodnia, *The Post-Great War Settlement*, 107.

oficiálně, čímž byla její pozice nadále oslabena.¹⁷¹

4.1 Vyšetřovací komise Louise Bothy

Druhého dubnového dne roku 1919 se konalo jedno ze zasedání „Velké čtyřky“ (Wilson, Clemenceau, Lloyd George, Orlando), které mimo jiné pro ukrajinsko-polský konflikt určilo novou vyšetřovací komisi v rámci programu Mírové konference, což se připisuje zásluhám společné ukrajinské diplomatické výpravy. Současně s tím byla polská vláda vyzvána k pozastavení bojových operací.¹⁷² Záležitost to byla pro haličské Ukrajince skutečně naléhavá, poněvadž o dva týdny později se splnila Barthélemyho zlověstná předpověď – Hallerova „modrá armáda“ (od 11. března oficiálně pod velením francouzského generála Henryse) nakonec po neustálém naléhání polského premiéra Paderewského dostala zelenou k přesunu do Východní Haliče.¹⁷³ Pro Dohodu, tedy přesněji řečeno pro francouzské představitele, to bylo opět rozhodnutí, které vycházelo z celkové strategické perspektivy ve Východní Evropě – původně se plánovalo, že se tato západoevropskými mocnostmi vyzbrojená armáda připojí k boji s postupujícími silami bolševického Ruska v centrální Ukrajině, a s touto záminkou také byla „přes Halič“ vypravena na východ.¹⁷⁴ Proti tomuto kroku podala ukrajinská delegace 18 dubna protestní nótu,¹⁷⁵ nicméně dané rozhodnutí podporoval kromě Clemenceaua také maršál Foch, který navrhl, aby byly na obranu Lvova dodatečně přemístěny jednotky spojenecké mise (jmenovitě polské národnosti) z Oděsy.¹⁷⁶

Lloyd George se proti zásahu Hallerovy armády v Haliči ohradil – především se mu nezamlouvalo, že Poláci svým stálým doprošováním a tendencí k nerespektování nařízení Rady „anektují cizí obyvatelstvo“ (v duchu jeho občas projevujících se pro-ukrajinských sympatií).¹⁷⁷ Zadruhé odsunutím vojenské mise z Oděsy by definitivně „pohřbil“ Petljuru, k jehož boji s bolševiky se britský premiér stavěl pozitivně.¹⁷⁸ Vedoucím nově sestavené, opět mezinárodní komise, byl jmenován Afrikánec Louis Botha, předseda vlády Jihoafrické unie.¹⁷⁹ Botha předtím krátce stál v čele britské vojenské mise v Polsku, kde ho záhy nahradil britský generál

---

¹⁷¹ Dackiv *Dyplomatiya ZUNR*, 126.

¹⁷² Tamtéž, 130-131.

¹⁷³ Dackiv, *Dyplomatiya ukrajins'kykh nacional'nykh urjadiv*, 363.

¹⁷⁴ Horodnia, *The Post-Great War Settlement*, 111.

¹⁷⁵ Dackiv, *Dyplomatiya ZUNR*, 131.

¹⁷⁶ Horodnia, *The Post-War Settlement*, 111.

¹⁷⁷ Orzell, A “hotly disputed“ issue, 58.

¹⁷⁸ Horodnia, *The Post-Great War Settlement*, 111.

¹⁷⁹ Dackiv, *Dyplomatiya ukrajins'kykh nacional'nykh urjadiv*, 364.

Adrian C. de Wiart¹⁸⁰ z důvodu Bothova onemocnění.¹⁸¹ Komise měla zároveň působit v roli prostředníka mezi delegáty bojujících stran a Nejvyšší radou.¹⁸² Její úvodní zasedání se uskutečnilo 30. dubna, nicméně z důvodu nepřítomnosti většiny ukrajinské delegace vyslechla Bothova komise pouze ministry Sydorenka a Šulhina (za UNR), kteří přišli s deklarácí o ochotě ZUNR složit zbraně a mimo jiné ujistili jednoho z členů komise, generála Le Ronda, že si nejsou vědomi žádné přítomnosti důstojníků německé (tj. z Německa, nikoliv Rakousko-Uherska) národnosti v haličské armádě.¹⁸³ Důvodem pro toto znepokojení byla prohlášení Romana Dmowského, který na toto, včetně údajné štvavé německé propagandy, poukazyval v rámci svého agitačního programu v Paříži.¹⁸⁴ Ukrajinci si naopak stěžovali na bojové aktivity Hallerovy armády a na to, že Poláci nedodržují klid zbraní,¹⁸⁵ který byl vyžádán představiteli nejvyšší rady v notách zaslaných do Varšavy 19. března respektive 3. dubna.¹⁸⁶

Po vyslechnutí požadavků a argumentů z polské strany (Dmowského a generála Rozwadowského, vrchního velitele polské armády) přišla 12. května Bothova komise s aktualizovanou demarkační linií a třináctibodovým návrhem příměří – jediný podstatný rozdíl spočíval v tom, že ropná pole u Drohobyče nyní měla připadnout Ukrajincům výměnou za posunutí hranic dále na jihovýchod ve prospěch Polska.¹⁸⁷ Je vhodné upozornit na to, že dané podmínky měly mít pouze dočasný charakter.¹⁸⁸ Ukrajinská delegace 13. května návrh přijala pouze se třemi výhradami – nesouhlasila se snížením početního stavu haličské armády na 20 tisíc (ačkoliv ve znění stálo, že se daný bod má týkat obou stran),¹⁸⁹ žádali předání železnice ze Sambiru do Sjanek za účelem udržení kontaktu s československou vládou a příliš trpce nesli redukci území ZUNR. Následně vystoupila s žádostí, aby byla do území spadající pod příměří zahrnuta také Volyň. Botha však dal nekompromisně najevo, že s těmito výtkami nesouhlasí a návrh v tuto chvíli nemíní revidovat – ostatně k tomu ani nedostal prostor.¹⁹⁰

---

¹⁸⁰ Adrian Carton de Wiart, *Happy Odyssey: The Memoirs of Lieutenant-General Sir Adrian Carton de Wiart V.C., K.B.E., C.B., C.M.G., D.S.O.; with a Foreword by the Rt. Hon. Winston S. Churchill O.M.*, (London: Jonathan Cape, 1950), 92.

¹⁸¹ Edward D. R. Harrison, “‘An Absolute Non-Ducker’: Carton De Wiart In The Great War”, *Journal of the Society for Army Historical Research* 91, č. 366 (2013): 112, <http://www.jstor.org/stable/44231970>.

¹⁸² Joseph V. Fuller a Tyler Dennett, *The Paris Peace Conference, 1919, Volume V*, (Washington: United States Government Printing Office, 1946), 787.

¹⁸³ Stachiv, *Zachidna Ukrajina*, 9-12.

¹⁸⁴ Isydor Nahajevskij, „Istorija Ukrajins’koji deržavy dvacjatoho stolittja, 229.

¹⁸⁵ Lytvyn, *Projekt “Ukrajina“*, 208.

¹⁸⁶ Nahajevskij, *Istarija ukrajinskoji deržavy*, 228.

¹⁸⁷ Ukrajinski diplomaty v paryži, 154.

¹⁸⁸ Fuller a Dennett, *The Paris Peace Conference*, 786.

¹⁸⁹ Tamtéž, 790.

¹⁹⁰ Lytvyn, *Projekt “Ukrajina“*, 209

Polská vláda se však k tomuto dokumentu vyjádřila v principu odmítavě – její neochota přistoupit na dané podmínky byla podpořena argumentací na základě obecného ohrožení polského státu vzhledem k již probíhající válce s bolševickým Ruskem, což bezpodmínečně vyžadovalo, aby „polští vojáci navázali spojení s Rumuny“.¹⁹¹ Následná polská ofenzíva v Haliči celou věc rázem urychlila – Sydorenko a Panejko 14. května sepsali další protestní nótu, ve které oznámili svůj záměr opustit Mírovou konferenci s kritickým odkazem na „bezzájmový“ přístup Rady.¹⁹² Ihned nato přišla pozvánka na zvláštní zasedání konference, které se zúčastnila také celá Bothova komise.¹⁹³

4.2 Navazující jednání a schválení polské okupace Východní Haliče

Na setkání Velké čtyřky, kam byla ukrajinská delegace promptně přizvána, se Panejko se Sydorenkem 21. května poprvé setkali tváří v tvář s Wilsonem, Lloyd Georgem, Clemenceauem a Italem Sonninem, který v tu chvíli zastupoval nepřítomného Orlanda.¹⁹⁴ Poté, co delegace zopakovala své výtky Radě v souvislosti s jejím přístupem k ukrajinské problematice, ta poprvé přistoupila k osobnímu setkání s haličskými zástupci. Předně, Ukrajinci nedokázali interpretovat svůj problém dostatečně průbojným a kvalitním způsobem na to, aby před Radou prosadili vlastní stanovisko – delegace neměla k dispozici ani dokumentaci v anglickém či francouzském jazyce.¹⁹⁵ Její organizace byla chaotická i z jiného důvodu – mezi delegacemi UNR a ZUNR panovala určitá nevraživost a roztříštěnost, o které již byla zmínka. Například když jeden z členů haličské mise, Stepan Tomašivskij, přišel na to, že v diplomatických listinách je ZUNR označena jako „Západní oblast Ukrajinské národní republiky“, okomentoval počínání svých východních kolegů jako „idiotismus“. V některých dokumentacích a mapách, které poslali členové delegace „samostatně“ Američanům, dokonce mezi sebou nekorespondovaly vzájemné hranice.¹⁹⁶

Diplomaté ZUNR (především Tomašivskij) proto na konferenci frustrovaně tvrdili, že „pouze Východní Halič není bolševická“.¹⁹⁷ Takový antagonismus měl značně nepříznivý vliv na reprezentaci a na Radu mohl jen stěží udělat dobrý dojem. Je zřejmé, že zájmy a cíle obou

---

¹⁹¹ Fuller a Dennett, *The Paris Peace Conference*, 786.

¹⁹² Dackiv, *Dyplomacia ukrajinskych nacional'nych urjadiv*, 365.

¹⁹³ Lytvyn, 210.

¹⁹⁴ Tamtéž, 210.

¹⁹⁵ Tymčenko, *Ukrajins'ki dyplomaty*, 226.

¹⁹⁶ Tamtéž, 226-228.

¹⁹⁷ Tamtéž, 227.

delegací zůstávaly individuální a protichůdné.¹⁹⁸ Výsledkem toho došlo na zřízení tzv. „haličské kanceláře“, která měla jednat autonomně. O její činnosti je toho však známo jen velmi málo (věnoval se jí především Lozynskyj) – praktickým výsledkem bylo to, že Sydorenka v čele delegace UNR nahradil hrabě Mychajlo Tyškevič, který dorazil z Říma.¹⁹⁹

Na audienci u Rady čtyř projevoval z Dohodových mocností největší aktivitu směrem k ukrajinským zástupcům premiér Lloyd George. Předmětem jeho dotazování bylo, zda by haličská armáda byla ochotna bojovat proti Bolševikům, jaké stanovisko vůči nim Ukrajinci zaujímají, a k jakému státu by chtěli náležet, pokud by neměli na vybranou (myšleno Polsku či Rusku).²⁰⁰ Znepokojila ho pozitivní odpověď haličských Ukrajinců na jeho dotaz, že „Ukrajina vede válku s Bolševiky, zatímco Poláci na ni útočí z týlu“ – následně v souladu s touto replikou vyjádřil nespokojenost Clemenceauovi.²⁰¹ Ten obratem pozval delegaci na soukromou audienci, kde však Panejkovi pouze oznámil, že „nevidí budoucnost pro ukrajinský stát ve Východní Haliči“.²⁰² Zároveň však tvrdil, že čeká na zprávy z Varšavy o činnosti Hallerovy armády.²⁰³ 17. května na dalším zasedání vystoupil prezident Wilson s prohlášením, že polský sejm odmítl stanovisko premiéra Paderewského v souvislosti s pozastavením bojových operací v Haliči (pro účely vyjednávání v Paříži – A.P.) – Paderewski pohrozil svou demisí, na což Wilson reagoval velmi nelibě – nechal se slyšet, že pokud se Paderewski zřekne své funkce, bude polská účast na Mírové konferenci ukončena.²⁰⁴ Clemenceau Wilsonovo stanovisko nepodpořil, totéž však neplatilo o Britech – Lloyd George, kterému právě dorazil telegram od de Wiarta z Polska, vyjádřil nesouhlas s „polským imperialismem“ a trval na dodržování klidu zbraní, jinak bude spojenecké zásobování polských jednotek ukončeno. Také poznamenal, že Ukrajinci jsou jediný národ, který bojuje s bolševiky bez zahraniční podpory,²⁰⁵ pro Clemenceaua byl naproti tomu Petljura „skoro bolševik“ (patřil k sociálním demokratům).²⁰⁶

Polská agrese se nakonec nelíbila ani Lousi Bothovi, který sdílel Lloyd Georgeovu pozici, a dokonce se, poměrně nečekaně, na samotného premiéra obrátil s dopisem, ve kterém se rozhodl

---

¹⁹⁸ Lozynskyj, *Halyčyna*, 115.

¹⁹⁹ Tyčka, *Schidna Halyčyna*, 160.

²⁰⁰ Lytvyn, *Projekt „Ukrajina“*, 210-211.

²⁰¹ Dackiv, *Dyplomacia ukrajins'kych nacional'nych urjadiv*, 365-366.

²⁰² Roman Tymčenko, *Vidnosyny Ukrajins'koji narodnoji respubliky i zachidno ukrajinskoji narodnoji respubliky* (Kyjiv: Nacional'na akademija nauk Ukrajiny, 2013). 230. <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-6912-5/978-966-02-6912-5.pdf> (staženo 13. ledna 2022).

²⁰³ Dackiv, *Dyplomacia ukrajins'kych nacional'nych urjadiv*, 366.

²⁰⁴ Stachiv, *Zachidna Ukrajina*, 60.

²⁰⁵ Stachiv, *Zachidna Ukrajina*, 61-62.

²⁰⁶ Tymčenko, *Vidnosyny*, 230.

na Poláky zatlačit – označil jejich agresi jako „diskreditaci Wilsonovy myšlenky Společnosti národů“²⁰⁷ – v tu chvíli se nabídla myšlenka přeložit celou věc do kompetence připravovaného Společenství národů. Ukrajinská delegace se ještě 24. května obrátila na Bothu, ale ten jí pouze oznámil, že celou záležitost převzala Nejvyšší rada. Ta se však k haličské problematice vrátila až 17. června, kdy se do záležitosti vložil vedoucí britské delegace, Lord Balfour.²⁰⁸ V součinnosti s komisí francouzského diplomata Paula Cambona byly vypracovány tři varianty budoucího statusu Východní Haliče. Váhalo se však v zásadě mezi dvěma – buďto bude tento region na určitou dobu ve správě Společnosti národů, případně jedné z „velmocí“ s pozdějším referendem, anebo případně Polsku jakožto buď autonomní oblast natrvalo, či s propůjčeným mandátem Společnosti národů.²⁰⁹ Zásadní otázka spočívala v tom, zda má být východní Halič oficiálně vojensky okupovaná Poláky. Dosažení konsenzu bylo opět složité – Lansing viděl Halič v rámci Polska, nicméně jak Sonnino tak Cambon byli nakloněni Balfourovým úvahám. 25. června Rada nakonec autorizovala polskou vojenskou okupaci Východní Haliče s tím, že je její území a zdroje schopna mobilizovat a využívat lépe nežli ZUNR v souvislosti s bolševickou hrozbou.²¹⁰ Deklarace však důrazně oznámila, že „toto povolení nezahrnuje rozhodnutí, která Nejvyšší rada přijme v budoucnosti“.²¹¹ O konečném statusu Východní Haliče tak stále nebylo rozhodnuto.

---

²⁰⁷ Stachiv, *Zachidna Ukrajina*, 63.

²⁰⁸ Dackiv, *Dyplomacia ukrajins'kych nacional'nych urjadiv*, 366.

²⁰⁹ Orzell, *A "hotly disputed" issue*, 58.

²¹⁰ Tamtéž, 59.

²¹¹ Dackiv, *Dyplomacia ukrajins'kych nacional'nych urjadiv*, 367.

5. Mandát Společnosti národů a polsko-ukrajinské spojení proti bolševikům

S deklarací Rady deseti nebyli spokojeni ani Poláci, ani Ukrajinci – třebaže první nabídku s neochotou přijali, druzí již tradičně sepsali protestní nótu a kritizovali Radu za „porušení teritoriální integrity a sebeurčení“²¹² a někteří zástupci (Panejko a Tomaševskij) dokonce odmítli spolupracovat s Cambonovou komisí.²¹³ Haličští Ukrajinci se po celou dobu mírové konference snažili o „naprostou nezávislost ZUNR“,²¹⁴ a proto byli jen stěží schopni přistoupit k takovému rozhodnutí Rady. Diplomáté Lozynskij a Vitovskij však ve Francii zůstali – vyčerpávající jednání o statusu Východní Haliče trvala až do listopadu 1919. Nový ministr zahraničí USA Frank Polk striktně navrhoval, aby byl region „garantován Společností národů“. Mezitím byl Balfourem navržen „Vrchní komisař Společnosti národů“, který by dohlížel na okupační aktivity Poláků v Haliči.²¹⁵ Konečné rozhodnutí bylo ohlášeno 20. listopadu – Východní Halič se jakožto samosprávný region stane součástí Polska s mandátem na 25 let „pod kontrolou“ Společnosti národů. Povoleno bylo také haličský sněm a zrovnoprávnění ukrajinského jazyka.²¹⁶ Od této chvíle ZUNR oficiálně zanikla a její představenstvo se včetně prezidenta Petruševyče uchýlilo do exilu.²¹⁷ Rozhodnutí mírové konference však nakonec nenalezlo praktické uplatnění, a to z důvodu sjednaného polsko-ukrajinského spojení proti bolševismu, které osudu Východní Haliče nastavilo o něco jináí kurz, než o jakém rozhodla Pařížská mírová konference.

Vyjma vítězných mocností s Polskem měla ZUNR také co dočinění se dvěma jinými subjekty, a to nejen s již zmiňovanou UNR, ale také s vzniknuvší sovětskou Ukrajinou se sídlem v Charkově. V druhém případě byla haličská vláda oslovena v červnu 1919 – bolševici, kteří stejně jako Západ pozorně sledovali boje mezi ZUNR a Poláky, si uvědomovali složitost postavení haličských vojsk pod stále větším tlakem Hallerovy armády, a rozhodli se učinit nabídku – ZUNR měla obdržet materiální vojenskou pomoc, zůstala by jim vlastní armáda a získala by možnost přímé intervence bolševiků ve svůj prospěch proti Polákům.²¹⁸ Za to však

---

²¹² Tymčenko, *Vidnosyny*, 132.

²¹³ Dackiv, *Dyplomacia ukrajins'kych nacional'nych urjadiv*, 368.

²¹⁴ Viz. Stachiv, *Zachidna Ukrajina*, 85-90.

²¹⁵ Orzell, „A ‘hotly disputet‘ issue, 59 a 63.

²¹⁶ Dackiv, *Dyplomacia ukrajins'kych nacional'nych urjadiv*, 368.

²¹⁷ Tamtéž, 368-369.

²¹⁸ Lytvyn, *Projekt ‘Ukrajina‘*, 203.

Charkov požadoval zpřetrhání vztahů s UNR a vydání Petljury, který se mezitím pod náporem nepřítelů stahoval k hranicím Východní Haliče.²¹⁹ Ačkoliv představitelé armády zorganizovali delegaci pro stanovení přesnějších podmínek, opět neoplývali „potřebnými pravomocemi“, aby věc rozhodli sami, a tak připadlo poslední slovo na prezidenta Petruševyče (který v té době již zastával funkci diktátora) – ten se rozhodl vytrvat v linii Direktoriát-Dohoda, a tak nabídka padla.²²⁰ K tomuto rozhodnutí přispěla také depeše metropolity Šeptyckého, který se proti „společné frontě s bezbožnými bolševiky“ razantně postavil.²²¹ Avšak spolupráce s Petljuru nakonec přinesla ukrajinské východní Haliči více komplikací než užitku.

Symon Petljura navštívil ZUNR již během jednání místních úřadů s delegací Barthélemyho. Z dlouhodobého hlediska pro něj bylo důležité zabezpečit východní hranici skomírající UNR – východní Halič se tedy pro Petljuru nabízela jako velmi efektivní vyjednávací prostředek.²²² Tomu dozajista napomohlo formální sjednocení v „jednu jedinou Ukrajinu“ z ledna 1919. Tuto skutečnost se však diplomacie UNR takticky rozhodla využít nikoliv v rámci Pařížské konference, jak již bylo poznamenáno, ale výhradně ve dvoustranných jednáních s Poláky – 24. května 1919 byla mezi představiteli Direktoriátu a premiérem Paderewskim podepsána tajná předběžná dohoda, kde se v jednom z bodů ukrajinský úřad zřekl „veškerých svých práv na tuto (východní Halič – A.P.) oblast“.²²³ O pět dní později přicestoval do Lvova generál Serhij Del’viih, který se svou delegací také „jménem ZUNR“ dohodl s Poláky tzv. Delvihou linií, která by se dala označit jako „dělení ZUNR“.²²⁴ Petruševyčova vláda tuto demarkaci sice odmítla, jednání však pokračovala i nadále.

Zhoršující se vojenská situace na východní frontě nejen proti postupujícím bolševikům, ale také bělogvardějcům, jejichž političtí vůdci o žádnou nezávislou Ukrajinu neměli zájem, čím dál víc posouval Petljuru ke spolupráci Piłsudským. Tento vektor koneckonců také diskvalifikoval legitimitu Mírové konference v regionu, poněvadž nyní přecházela záležitost Východní Haliče *de facto* i *de iure* pod svrchovanost Poláků,²²⁵ kteří jednali s ukrajinskými delegáty až do jara 1920 – 24. dubna byla podepsána tzv. Varšavská smlouva (za Ukrajinu Symon Petljura a Andrij Livyckyj), která mimo jiné s konečnou platností stanovila polské hranice na Zbruči – východní

---

²¹⁹ Tamtéž, 204.

²²⁰ Lozynskij, *Halyčyna*, 108-110.

²²¹ Lytvyn. *Projekt „Ukrajina“*, 205-206.

²²² Tamtéž, 192.

²²³ Tamtéž, 201.

²²⁴ Dackiv, *Dyplomatia ukrajins’kych nacional’nych urjadiv*, 311.

²²⁵ Tamtéž, 336.

Halič už nepatřila žádnému ukrajinskému subjektu.²²⁶

5.1 Epilog – Řižský mír a uznání polského nároku na Východní Halič

Třebaže Ukrajinci nepovažovali Varšavskou smlouvu za definitivní stanovení statusu své země a počítali s ní pouze jako s dočasnou a „antimoskevskou“, Východní Halič se stala drahou cenou k zaplacení. Poláci slíbili, že ukrajinské území opustí ihned, co bude v zemi nastolena stabilní místní správa a bude zažehnána bolševická hrozba.²²⁷ Ve Východní Haliči však měl tento „sňatek z rozumu“ mnoho odpůrců – z pochopitelných důvodů, Petljura byl zrádce, který jejich vlast odevzdal na pospas. Neakceptovali ji ani vizionáři sjednocené Ukrajiny.²²⁸ Nejhlasitěji vystupoval proti této deklaraci Hruševskij (který se v té době již ztotožnil s komunistickou ideologií) ze svého vystupování v Praze ve snaze Petljuru zdiskreditovat za jeho jednostranný postup bez konzultace s ostatními politickými silami v zemi.²²⁹ Komplikace se však vyskytly i v samotném terénu – poměr sil, který do války se sovětským Ruskem na základě Varšavské smlouvy táhl, byl značně nevyvážený, což mohlo být způsobeno neochotou Poláků využít plné kapacity ukrajinské branné síly, která právě byla k dispozici.²³⁰ Nicméně co se haličské armády týče, ta vykazovala místy značnou neochotu bojovat proti bolševikům – spisovatel Volodymyr Vynnyčenko k tomu poznamenal, že si „(haličská armáda – A.P.) příliš nepřála bojovat s bolševiky ve chvíli, kdy se všichni chtěli bít s Poláky“.²³¹

Od té doby se však ministerstvo zahraničí Direktoriátu snažilo zbavit odpovědnosti za přenechání východní Haliče Polsku – podle jejich názoru ani diplomatická mise v Paříži 1919, ani Varšavská smlouva neměly řešit „problémy Haliče“.²³² Boje, respektive následující mírová smlouva z Rigy, se však nevyvinuly pro Ukrajince příznivě. V červenci 1920 pod vlivem polských porážek a rapidního postupu rudé armády směrem k Visle vystoupil Lloyd George s propozicí mírně upravené Curzonovy linie, která se stala pro mírová jednání podnětnou teprve v říjnu poté, co polská armáda po „zázraku na Visle“ přešla do protiútoků, načež obě strany zastavily palbu.²³³ Rusové se Ukrajiny vzdát nehodlali a východní Halič se stala opět důležitým

---

²²⁶ Valerij Soldatenko, *V gornile revoljucij i vojn: Ukraina v 1917-1920 gg.* (Moskva: Rosspén, 2018), 592-593.

²²⁷ Svoboda, *Jablko z oceli*, 188 a 191.

²²⁸ Tamtéž, 193.

²²⁹ Dackiv, *Dyplomacia ukrajins'kych nacional'nych urjadiv*, 312. srov. Svoboda, *Jablko z oceli*, 194.

²³⁰ Svoboda, *Jablko z oceli*, 189.

²³¹ Lytvyn, *Projekt "Ukrajina"*, 224-225.

²³² Soldatenko, *V gornile revoljucij i vojn*, 613-614.

²³³ Svoboda, *Jablko z oceli*, 197.

vyjednávacím prostředkem – Adolf Joffe, ruský zástupce v Rize, byl ochoten akceptovat polské nároky na tuto oblast pouze v případě, pokud jeho polský protějšek Jan Dąbski nebude usilovat o revizi „kauzy Petljura“ a o vznik „narázníkového státu“ v podobě Ukrajiny.²³⁴ Polští endekové v čele s Romanem Dmowským a Stanislawem Grabským naopak odmítli některé ústupky ze stany sovětského Ruska, poněvadž si v duchu homogenního státu nepřáli pojmout příliš velké množství národnostních menšin.²³⁵ Výsledkem bylo to, že modifikovaná Curzonova linie, zajišťující Polákům Východní Halič, byla oběma stranami akceptována společně s existencí Ukrajinské sovětské republiky na pravém břehu Zbruče.²³⁶ Východní Halič však byla předmětem jednání pouze okrajově a účelově – Poláci považovali své nároky na Lvov za hotovou věc.²³⁷ Řižský mír byl podepsán 18. března 1921, ratifikován vládami Polska a Ruska o měsíc později.²³⁸

Řižský mír, jakkoliv zhoubný pro aspirace Ukrajinců na svůj nezávislý stát, umožnil jejich existenci ve Východní Haliči pod svrchovaností Poláků. Jak však polská vláda ke své nové akvizici přistoupila? V první řadě je třeba říci, že k rozhodnutí Mírové konference o rozsáhlé autonomii s mandátem od Společnosti národů na 25 let se Poláci postavili velmi rezervovaně.²³⁹ Polská vláda, dbající na svou reputaci v očích Společnosti národů, prahla po kompletním uznání svého svrchovaného práva na držbu Východní Haliče. K tomu jí měl posloužit zákon schválený sejmem 26. září 1922, který specifikoval samosprávu Východní Haliče – vznikla tři vojvodství (*Województwo*),²⁴⁰ lvovské, ternopilské a stanislavovské. Účelem bylo fragmentovat zdejší ukrajinskou menšinu ve stylu *Garrymanderingu* – k lvovskému vojvodství navíc přibylo několik okresů s polskou většinou. Zákon se však nevyjadřoval k samotné dělbě moci ani ke vztahům mezi státní mocí a místní regionální správou. Nicméně 15. března 1923 byl okupační mandát (snad i pod vlivem zmíněného zákona, který však nikdy nenabyl účinnosti a k autonomnímu statusu zmíněných vojvodství nedošlo) z rozhodnutí ambasadorů Společnosti národů anulován a Polské právo na Východní Halič se stalo definitivním a trvalým.²⁴¹

---

²³⁴ Stanisław Dąbrowski. „The Peace Treaty of Riga.” *The Polish Review* 5, no. 1 (zima 1960): 9-11.
<http://www.jstor.org/stable/25776284> (staženo 13. ledna 2022).

²³⁵ Svoboda, *Jablko z oceli*, 201.

²³⁶ Dąbrowski, *The Peace Treaty of Riga*, 17.

²³⁷ Tamtéž, 9.

²³⁸ Tamtéž, 34.

²³⁹ Kompletní výčet bodů z rozhodnutí Pařížské konference viz Paneyko, *Galicja and the Polish-Ukrainian Problem*, 580-581.

²⁴⁰ Administrativní jednotka polského státu – ekvivalent kraje.

²⁴¹ Paneyko, *Galicja and the Polish-Ukrainian Problem*, 582.

Závěr

V první kapitole byly stručně načrtnuty obrysy formování ukrajinského-rusínského národovotného a státotvorného procesu. Ačkoliv se oproti většině ostatních národů v Habsburské monarchii vlivem převažující polské dominance vyvíjel pomalu, dosáhl před rokem 1914 určitých úspěchů. Díky tomu obdrželo ukrajinské hnutí, a především aktivní, byť nepříliš početná inteligence ve Východní Haliči, možnost k vlastnímu kulturnímu rozvoji. Toho se jejich krajanům v „ruské“ Ukrajině nedostávalo – z Východní Haliče se měl stát „ukrajinský Piemont“, který povede národ k sjednocení se zbytkem země.²⁴² Druhá kapitola se věnuje haličským Ukrajincům a jejich strategii v první světové válce – cestou loajality k císaři s úmyslem nevystupovat z dualistického uspořádání monarchie, což bylo tehdy mezi Slovany v říši velmi nepopulární stanovisko, tiše doufali, že se autonomie regionu rozšíří a Ukrajinci zde získají více práv na úkor Poláků. To se však ukázalo lichým – na konci roku 1916 císařové Vilém II. a František Josef I. společně oznámili, že se jejich plány opírají o Polsko – výhledově měla být obnovena tzv. kongresovka, a Východní Halič by obdržela vyšší stupeň samosprávy, avšak pod svrchovaností Poláků.

Orientaci Ukrajinců to však nepřesměrovalo a v rámci Brestlitevského míru byla k regionu připojena Cholmská oblast, což vyvolalo kritické reakce ze strany Poláků a oživení nadějí u Ukrajinců. Nicméně válka brzy skončila, Rakousko-Uhersko bylo rozparcelováno, Německá říše eliminována z celkového poměru sil na východě. Ukrajinské ozbrojené síly, jejichž jádro tvořili válkou zocelení a zkušení sičovní střelci, uspořádaly v součinnosti s politickými elitami puč, pomocí kterého převzaly kontrolu nad Lvovem. Polská reakce však přišla záhy a ZUNR se okamžitě ocitla ve válce. Tento konflikt upoutal pozornost vítězných spojeneckých mocností, pro které se stala Východní Halič nežádoucí komplikací – východní Evropa se měla stát hrází před novou hrozbou západu – bolševickým Ruskem. *Entente* měla omezené množství času a potřebovala v souladu se svou strategií jednat co nejpromptněji – do Východní Haliče byly vypraveny vojenské mise, jejichž cílem bylo posbírat a interpretovat aktuální informace o konfliktu, včetně politického stanoviska jejich aktérů a, pokud možno, zprostředkovat zastavení bojů, což by poskytlo jak čas, tak také vhodný odrazový můstek k multilaterálnímu vyjednávání o statusu regionu. Druhého cíle však dosaženo nebylo – navrhovaná demarkační linie francouzského generála Barthélemyho nebyla vládou haličské republiky akceptována a vrchní

---

²⁴² Viz Magosci, *The Roots of Ukrainian Nationalism*, 65-72.

velitel armády Omeljanovyč-Pavlenko jednání uzavřel replikou „ať nás rozsoudí krev a železo“.²⁴³

Zatímco se haličští Ukrajinci spoléhali na své solidní vojenské postavení a úspěšné vzdorování polské armádě, přicestovali do Paříže na mírovou konferenci zastupitelé ZUNR ve společné výpravě s představiteli Petljurova Direktoriátu. Avšak země, kterou zde představovali, nebyla uznána spojenci *de iure*, a tak delegace nebyla připuštěna k jednacímu stolu oficiálně, nýbrž jednala se spojenci skrze diplomatické nóty. Na konferenci byla ustavena komise generála Louise Bothy, jehož úkolem bylo problém Východní Haliče prošetřit – k dohodě za komisí stanovených podmínek však opět nedošlo. Podobně tomu bylo u spojenecké vojenské mise britského generála de Wiarta ve Varšavě, který informoval Radu čtyř o válečných aktivitách namířených proti ZUNR ze strany polské Hallerovy armády vyslané do východní Evropy, aby zde primárně čelila bolševickému náporu na bývalé carské Ukrajině. Britští představitelé byli vůči myšlence ukrajinské státnosti obecně mnohem více přívětiví a po zprávách o polské agresi se rozhodli předat věc Východní Haliče do kompetence Společnosti národů.

Třebaže byla v létě roku 1919 Mírovou konferencí schválena polská vojenská okupace Východní Haliče, jejíž ukrajinská armáda nakonec podlehla tlaku posílených polských sil, v listopadu téhož roku dostalo Polsko na Východní Halič mandát na 25 let, který v sobě zahrnoval mimo jiné zajištění velmi rozsáhlých samosprávných práv, včetně všech charakteristických prvků na právo sebeurčení a politické reprezentace haličských Ukrajinců. Nicméně dané řešení bylo následujícími událostmi, a tedy polsko-ukrajinským spojenectvím a výsledkem války s bolševickým Ruskem, odsunuto do pozadí – výsledky Říšského míru, které již neměly na státní příslušnost Východní Haliče žádný vliv, pouze potvrdily její status v sestavě Polska, dohodnutý na základě dřívější Varšavské smlouvy mezi Symonem Petljurou a maršálem Piłsudským v dubnu 1920. O tři roky později byl mandát Společnosti národů zrušen definitivně – integraci Východní Haliče do restaurovaného Polska již nebránilo vůbec nic.

Prakticky ihned po svém vzniku se ZUNR ocitla ve válečném stavu s jedním z uznaných subjektů vítězné koalice, jehož celistvost a prostředky byly pro činovníky dohodových mocností a jejich východoevropský *cordon sanitaire* důležitější, nežli sotva ustavená a v očích dohody v podstatě „nelegální“ Západoukrajinská republika. Ukrajinci však dostali několik oken příležitostí – prvním byl návrh Barthélemyho demarkační linie, druhým analogická činnost

---

²⁴³ Svoboda, *Jablko z oceli*, 164.

Bothovy vyšetřovací komise na mírové konferenci v Paříži. Třetí, byť už v zásadě na haličských Ukrajincích zcela nezávislou možností ovlivnit existenci své republiky, bylo Petljurovo vyjednávání s Poláky, kdy se na základě Varšavské smlouvy definitivně rozhodlo o příslušnosti Východní Haliče k Polsku. Je však zřejmé, že ve prospěch ZUNR mohli efektivně vystoupit výhradě západní zprostředkovatelé. V této souvislosti je důležité mít na paměti, že mnozí ukrajinští političtí činitelé aktivně deklarovali svou ochotu uzavřít příměří a vytyčit demarkační linii – na stěžejní Barthelémyho nabídku však nepřistoupili. Z jakého důvodu? Vláda ZUNR ji považovala za nepřijatelnou (podobně jako v některých bodech i tu Bothovu), ať už proto, že hranice neodpovídaly etnickému složení obyvatelstva, odnímalý právo na drohobyčsko-boryslavská ropná pole, nebo vystavovala jiné podmínky, které by haličské Ukrajince stavěly do svízelného postavení. ZUNR také patrně příliš spoléhala na úspěšné vystupování svých ozbrojených sil v naději, že se opět podaří dobýt Lvov.

Úspěchy haličské armády byly tím, co drželo ZUNR ve hře.²⁴⁴ Ukrajinští státníci však tuto skutečnost ignorovali a v Paříži sázeli na to, že s nimi bude jednáno „jako s rovnými“ podle zásad Čtrnácti bodů prezidenta Wilsona, což skutečnost (ani formálně) rozhodně neodrážela.²⁴⁵ Clemenceau se obával, že kdyby Lvov padl, mělo by to pro soudržnost a politickou stabilitu Polska velmi neblahé následky, které by potenciálně mohly ohrozit spojeneckou východní strategii – ZUNR byla zbytečnou, podle jeho názoru neživotaschopnou entitou. I přesto však projevila *Entente* dostatečný zájem a ochotu nabídnout Ukrajincům alespoň to málo, co vycházelo z jejich aktuálního strategického plánování – představitelé ZUNR si nicméně chtěli vydobýt jak politické „zrovnoprávnění“ a diplomatické uznání spojenců, tak zároveň prosadit své teritoriální zájmy – obojí získat nemohli, a když odmítli i to jedno (v případě Barthelémyho návrhu), nedostali nakonec vůbec nic. Zásadním nedostatkem haličské diplomacie na mírové konferenci v Paříži bylo to, že na svou situaci odmítla nahlédnout očima Francie a Velké Británie – potřebovala zapadnout do celkového strategického vzorce Dohody ve východní Evropě, nicméně se místo toho pouze neústupně snažila vyjednat lepší podmínky.

---

²⁴⁴ Viz Kondratiuk, *The Ukrainian Galician Army*, 25-54.

²⁴⁵ Viz Lozynskyj, *Halycyna*, 113.

Summary

In the first chapter, the contours of the formation of the Ukrainian-Rusyn nation-building and state-building process were briefly outlined. Although it developed slowly compared to most other nations in the Habsburg Monarchy due to the prevailing Polish dominance, it achieved certain successes before 1914. Thanks to this, the Ukrainian movement, and above all the active, albeit not very numerous intelligentsia in Eastern Galicia, received the opportunity for its own cultural development. Their compatriots in "Russian" Ukraine did not obtain this - Eastern Galicia was to become "Ukrainian Piedmont", which would lead the nation to unification with the rest of the country. The second chapter is devoted to the Galician Ukrainians and their strategy in the First World War - the path of loyalty to the emperor with the intention of not leaving the dualistic arrangement of the monarchy, which was a very unpopular position among the Slavs in the empire at the time, they quietly hoped that the autonomy of the region would expand and the Ukrainians would gain more rights at the expense of Poles. However, this turned out to be odd - at the end of 1916, Emperors Wilhelm II. and Franz Joseph I. jointly announced that their plans were based on Poland - in the future, the so-called Congress (Poland) was to be restored, and Eastern Galicia would receive a higher degree of self-government, but under the sovereignty of the Poles.

However, it did not redirect the orientation of the Ukrainians, and as part of the Peace of Brest-Litovsk, the Chełm region was annexed to the region, which caused critical reactions from the Poles and a revival of hopes among the Ukrainians. Nonetheless, the war soon ended, Austria-Hungary was partitioned, the German Empire was eliminated from the overall balance of power in the East. The Ukrainian armed forces, whose core consisted of war-hardened and experienced Sich marksmen, staged a coup d'état in cooperation with the political elites, by means of which they took control of Lviv. However, the Polish reaction came soon and the WUPR immediately found itself at war. This conflict attracted the attention of the victorious allied powers, for whom Eastern Galicia became an unwanted complication - Eastern Europe was supposed to become a bulwark against the new threat of the West - Bolshevik Russia. The Entente had a limited amount of time and needed to act as promptly as possible in accordance with its strategy - military missions were sent to Eastern Galicia, the aim of which was to collect and interpret actual information about the conflict, including the political position of its belligerents and, if possible, to mediate a cessation of fighting, which would provide both time and an appropriate springboard for multilateral negotiations on the status of the region. However, the second goal

was not achieved - the demarcation line proposed by the French general Barthélemy was not accepted by the government of the Republic of Galicia, and the commander-in-chief of the army Omelyanovych-Pavlenko closed the meeting with the retort "let us be judged by blood and iron".

While Galician Ukrainians relied on their solid military position and successful resistance to the Polish army, WUPR representatives traveled to Paris for the peace conference in a joint expedition with delegates of the Petliura's Directorate. However, the country they represented here was not recognized by the Allies *de jure*, so the delegation was not admitted to the negotiating table officially, but through diplomatic notes. At the conference, the commission of General Louis Botha was established, whose task was to investigate the problem of Eastern Galicia - however, no agreement was reached under the conditions set by the commission. The same was the case with the Allied military mission of British General de Wiart in Warsaw, who informed the Council of Four of war activities directed against the WUPR by the Polish Haller Army sent to Eastern Europe to primarily counter the Bolshevik onslaught in the former Tsarist Ukraine. British officials were generally much more amenable to the idea of Ukrainian statehood and, following reports of Polish aggression, decided to refer the matter of Eastern Galicia to the competence of the League of Nations.

Although the Polish military occupation of Eastern Galicia was approved by the Peace Conference in the summer of 1919, whose Ukrainian army finally succumbed to the pressure of reinforced Polish army, in November of the same year Poland received a mandate for Eastern Galicia for 25 years, which included, among other things, the provision of very extensive self-governing rights, including all characteristic elements for the right of self-determination and political representation of Galician Ukrainians. However, the given solution was relegated to the background by the following events, i.e. the Polish-Ukrainian alliance and the result of the war with Bolshevik Russia - the results of the Peace of Riga, which no longer had any effect on the pertinence of Eastern Galicia, only confirmed its status in the composition of Poland, agreed on the basis of the earlier Warsaw Pact between Symon Petliura and Marshal Piłsudski in April 1920. Three years later, the mandate of the League of Nations was definitively canceled – there was nothing to prevent the integration of Eastern Galicia into the restored Poland.

Practically immediately after its creation, the WUPR found itself in a state of war with one of the recognized subjects of the winning coalition, whose integrity and resources were more

important to the officials of the Allied Powers and their East European cordon sanitaire than the barely established and, in the eyes of the Entente, essentially "illegal" West Ukrainian Republic. However, the Ukrainians were given several windows of opportunity – the first was the proposal of Barthélemy's demarcation line, the second was the analogous activity of Botha's commission of inquiry at the peace conference in Paris. The third, although in principle a completely out of its government's grasp by that time possibility for Galician Ukrainians, to influence the existence of their republic, was Petliura's negotiations with the Poles, when, on the basis of the Warsaw Treaty, it was finally decided on the affiliation of Eastern Galicia to Poland. It is clear, however, that Western mediators could effectively intervene in favor of WUPR. In this context, it is important to keep in mind that many Ukrainian political figures actively declared their willingness to conclude a ceasefire and draw a demarcation line – but did not follow up on Barthelémy's pivotal offer. For what reason? The WUPR government considered it unacceptable (similar to Botha's in some points), either because the borders did not correspond to the ethnic composition of the population, removed the right to the Drohobych-Boryslav oil fields, or imposed other conditions that would put Galician Ukrainians in a difficult position. The WUPR also apparently relied too much on the successful performance of its armed forces in the hope that it would succeed in recapturing Lviv.

The successes of the Galician army were what kept the WUPR in the game. However, Ukrainian statesmen ignored this fact and bet in Paris that they would be treated "as equals" according to the principles of President Wilson's Fourteen Points, which the reality (even formally) certainly did not reflect. Clemenceau feared that if Lviv fell, it would have very dire consequences for the cohesion and political stability of Poland, potentially jeopardizing the Allied Eastern strategy – the WUPR was a useless, in his view, unviable entity. Even so, the Entente showed sufficient interest and willingness to offer the Ukrainians at least the little that was based on their current strategic planning - WUPR representatives nevertheless wanted to win both political "equal rights", diplomatic recognition of the Allies, and at the same time assert their territorial interests - they could not get both. and when they rejected even one (in the case of Barthélemy's proposal), they ended up getting nothing at all. A fundamental shortcoming of Galician diplomacy at the Paris Peace Conference was that it refused to look at its situation through the eyes of France and Great Britain – it needed to fit into the overall strategic formula of the Agreement in Eastern Europe, but instead it only adamantly tried to negotiate better terms.

Použitá literatura

Monografie a syntézy

- Boczkowski, Hipolyt. *Z dějin Ukrajiny a ukrajinského obrození*. Praha: Čas, Kyjiv-Praha: 1919. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/17378/file.pdf> (staženo 13. ledna 2022).
- Fedyshyn, Oleh. *Germany's Drive to the East and the Ukrainian Revolution, 1917–1918*. New Brunswick: Rutgers University Press, 1971.
- Horčíčka, Václav. *Vztahy Rakouska-Uherska a Spojených států amerických v období první světové války*. Praha: Karolinum, 2007.
- Chernev, Borislav. „The Habsbourg Mobilisation of Ethnicity and the Ukrainian Question during the Great War“. V *Österreich-Ungarns imperiale Herausforderungen*. Göttingen: V&R unipress GmbH, 2019). https://perspectivia.net/servlets/MCRFileNodeServlet/pnet_derivate_00002013/ethnicity.pdf (staženo 13. ledna 2022).
- Chernev, Borislav. *Twilight of Empire: The Brest-Litovsk Conference and the Remaking of East-Central Europe, 1917-1918*. Toronto: University of Toronto Press, 2017.
- Kalic, Sean a Gates Brown. *Russian Revolution of 1917: the Essential Reference Guide*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2017.
- Křen, Jan. *Dvě století střední Evropy*. Praha: Argo, 2019.
- Liber, George. *Total Wars and the Making of Modern Ukraine, 1914-1954*. Toronto: University Press of Toronto, 2018.
- Lytvyn, Mykola. *Projekt "Ukrajina": Halyčyna v Ukrajins'kij revoljuciji 1917-1921 rr*. Charkiv: Folio, 2015.
- Magosci, Paul Robert. *The Roots of Ukrainian Nationalism: Galicia as Ukraine's Piedmont*. Toronto: University of Toronto Press, 2002.
- Magosci, Paul Robert. *A History of Ukraine*. Seattle: University of Washington Press, 1998.
- Makarčuk, Stepan. *Ukrajins'ka republika Halyčan*. L'viv: Svit, 1997. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0002388 (staženo 13. ledna 2022).
- Marajev, Vladlen. *Ukrajina, 1918: Chronika*. Charkiv: Folio. 2020.
- Mick, Christoph. *Lemberg, Lwów, L'viv, 1914 - 1947: Violence and Ethnicity in a Contested City*. Indiana: Purdue University Press, 2016.
- Miller, Alexei. *The Romanov Empire and Nationalism. Essays in the Methodology of Historical Research*. Budapest: Central European Press, 2008.
- Reshetar, John. *The Ukrainian Revolution 1917-1920: A Study in Nationalism*. Princeton: N.J., Princeton University Press, 1952.
- Rychlík, Jan, Bohdan Zilynskyj a Paul Robert Magosci, *Dějiny Ukrajiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2015.

- Soldatenko, Valerij. *V gornile revolucij i vojn: Ukraina v 1917-1920 gg.* Moskva: Rosspén, 2018.
- Stachiv, Matvij. *Zachidna Ukrajina: Narys istorii deržavnoho budivnyctva ta zbroinoji i dyplomatyčnoji oborony v 1918-1923.* Scranton: Ukrainian Workingmen's Association, 1960. [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0002503](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online%20book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0002503) (staženo 13. ledna 2022).
- Svoboda, David. *Jablko z oceli: zrod, vývoj a činnost ukrajinského radikálního nacionalismu v letech 1920-1939.* Praha: Academia, 2021.
- Vermeiren, Jan. „The Polish Problem“. V *The First World War and German National Identity The Dual Alliance at War.* Cambridge: Cambridge University Press, 2016.
- Wolfram Dornik a kolektiv. *The Emergence of Ukraine: Self-Determination, Occupation, and War in Ukraine, 1917-1922.* Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 2015. <https://library.oapen.org/viewer/web/viewer.html?file=/bitstream/handle/20.500.12657/32934/588020.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (staženo 13. ledna 2022).

Odborné články

- Dąbrowski, Stanisław. „The Peace Treaty of Riga.” *The Polish Review* 5, no. 1 (zima 1960). <http://www.jstor.org/stable/25776284> (staženo 13. ledna 2022).
- Fellner, Jan. „Ukrainian in Austria-Hungary (1905-1918) and Interwar Eastern Europe (1918-1939)“, *Harvard Ukrainian Studies* 35, č. ¼ (2017). <http://www.jstor.org/stable/44983537> (staženo 13. ledna 2021).
- Harrison, Edward David Robert. ““An Absolute Non-Ducker”: Carton De Wiart In The Great War.” *Journal of the Society for Army Historical Research* 91, č 366 (2013). <http://www.jstor.org/stable/44231970> (staženo 18.10.2022).
- Horodnia, Natalya. „The Post-Great War Settlement of 1919 and Ukraine“, *Schidnoievropeiskyj Istoryčnyj Visnyk* 15, (2020). <http://eehb.dspu.edu.ua/article/view/204966/205943> (staženo 13. ledna 2022).
- Ladzinski, Jan. „The Role of Religion in the Formation of Ukrainian Identity in Galicia“. *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe* 36, č. 5 (říjen 2016). <https://digitalcommons.georgefox.edu/ree/vol36/iss5/5> (staženo 13. ledna 2021).
- Lyžeň, Jevhen. „Perša misija antanty pid kerivnyctvom Ž. Bartelemi (25. sičňa – 11. ljutoho 1919 r.)“, *Naukovyj vistnyk Užhorods'koho universytetu* 43, č. 2 (2020). <http://visnyk-ist.uzhnu.edu.ua/article/view/217377/218652> (staženo 13. ledna 2022).
- Orzell, Laurence. „A “hotly disputet“ issue: Eastern Galicia at the Paris Peace Conference, 1919“. *The Polish Review* 25, č. 1 (1980). <https://www.jstor.org/stable/25777728> (staženo 13. ledna 2022).
- Paneyko, Basil. „Galicia and the Polish-Ukrainian Problem“. *The Slavonic and East European Review* 9, č. 27 (březen 1931). <http://www.jstor.org/stable/4202561> (staženo 13. ledna 2022).

- Tymčenko, Roman. „Ukrajins'ki dyplomaty na Paryz'kij myrnyj konferenciji“. *Ukrajins'kyj istoryčnyj zbirnyk 16* (2013). http://history.org.ua/JournALL/green/green_2013_16/14.pdf (staženo 13. ledna 2022).
- Yakovenko, Natalya. „Ukraine in British Strategies and Concepts of Foreign Policy, 1917-1922 and after“. *East European Quarterly* 36, č. 4 (leden 2003). [https://search-ebscohost-com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=poh&AN=8773671&lang=cs&site=ehost-live&scope=site](https://search.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=poh&AN=8773671&lang=cs&site=ehost-live&scope=site) (staženo 13. ledna 2022).

Disertační práce a jiné akademické texty

- Dackiv, Ihor. „Dyplomacia ukrajins'kych nacional'nych urjadiv u zachysti deržavnosti (1917-1923)“. Doktorská práce, Dyplomatyčna akademija Ukrajiny pry MZS Ukrajiny, 2010. https://shron1.chtyvo.org.ua/Datskiv_Ihor/Dyplomatiia_ukrainskykh_natsionalnykh_u_riadiv_u_zakhysti_derzhavnosti_1917_-_1923_rr.pdf (staženo 13. ledna 2022).
- Dackiv, Ihor. „Dyplomatiija ZUNR na Paryz'kij myrnyj konferenciji 1919 r.“. Referát, Kyjevs'skyj deržavnyj universytet im. T. H. Ševčenko, 2011. <http://history.org.ua/JournALL/journal/2008/5/9.pdf> (staženo 13. ledna 2022).
- Kondratiuk, Leonid. „The Ukrainian Galician Army in the Ukrainian-Polish War 1918-1919“. Magisterská práce, Kansas State University, 1979. <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/12939/file.pdf> (staženo 13. ledna 2022).
- Krasivs'kyi, Orest. *Halyčyna u pershii chverti XX st.: Problemy pol's'ko-ukrajins'kych vidnosyn*. L'viv: LFUADU, 2000.
- Toybnee, Arnold. „British View of the Ukrainian Question“, v *The New Europe*. London: J. M. Dent and Sons, Limited, 1916. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/2600/file.pdf> (staženo 13. ledna 2022).
- Tyčka, Hanna-Melanie. „Schidna Halyčyna u polityci Franciji (1918-1923)“. Disertační práce, Lvivs'kyj nacional'nyj universytet imeni Ivana Franka, 2018. https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/aref_tychka.pdf (staženo 13. ledna 2022).
- Tymčenko, Roman. *Vidnosyny Ukrajins'koji narodnoji respubliki i zachidno ukrajinskoji narodnoji respubliki*. Kyjiv: Nacional'na akademija nauk Ukrajiny, 2013. <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-6912-5/978-966-02-6912-5.pdf> (staženo 13. ledna 2022).

Paměti

- Carton de Wiart, Adrian. *Happy Odyssey: The Memoirs of Lieutenant-General Sir Adrian Carton de Wiart V.C., K.B.E., C.B., C.M.G., D.S.O.; with a Foreword by the Rt. Hon. Winston S. Churchill O.M.* London: Jonathan Cape, 1950.
- Głąbiński, Stanisław. *Wspomnienia polityczne*. Krakov: Ośrodek Myśli Politycznej, 2017.
- Lansing, Robert. *The Peace Negotiations*. Fairfield: 1st World Library, 2005.

- Lozyns'kyj, Mychajlo. *Halyčyna v rr. 1918-1920*. Kyjiv: NBU im. Jaroslava Mudroho, 2018. <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=9368> (staženo 13. ledna 2022).
- Omeljanovyč-Pavlenko, Mychajlo. *Spohady Komandarma*. Kyjiv: Tempora, 2007.
- Roja, Bolesław. *Legendy i fakty*. Varšava: Księgarnia F. Hoesicka, 1932. <https://polona.pl/item/legendy-i-fakty,ODk3NjkwODc/2/#info:metadata> (staženo 13. ledna 2022).

Ostatní

- Falk, B. „Ruthenians Versus Poles in Galicia“. *Current History (1916-1940)* 9, č. 2 (únor 1919). <https://www.jstor.org/stable/45328695> (staženo 13. ledna 2022).
- Fuller, Joseph V. a Tyler Dennett. *The Paris Peace Conference, 1919, Volume V*. Washington: United States Government Printing Office, 1946. <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1919Parisv05>
- Norton. „Germany's War Aims: September, 1914, Bethmann Hollweg, Chapter 34“. Naposledy upravené 4. února 1997. <https://wnorton.com/college/history/ralph/workbook/ralprs34.htm> (staženo 13. ledna 2022).